

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม
2. การส่งเสริมคุณธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ
3. ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มุลนิธิยุวสถิรคุณ
4. โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.
5. กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
6. ข้อมูลการพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนคุณธรรม
7. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม

1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

จากการศึกษาความหมายเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ได้มีรายงานและเอกสารจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2546, หน้า 235) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี คนที่มีคุณธรรม หมายถึง คนที่มีจริยธรรมอยู่ในระดับสูง ซึ่งคนที่มีคุณธรรมนั้นนอกจากจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นแล้ว ยังมีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นอีกด้วย

เสาวณี เรวัตโต (2547, หน้า 12) ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง ข้อประพฤติปฏิบัติอันเป็นประโยชน์และมีความถูกต้องดีงาม เช่น ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร

วันชัย บุญสา (2548, หน้า 10) ให้ความหมาย คุณธรรม หมายถึง คุณงาม ความดีที่สร้างสมอยู่ในตัวมนุษย์โดยผ่านประสบการณ์ ซึ่งแสดงออกมาจากการกระทำ ทางกาย วาจา ใจ จริยธรรม หมายถึง แนวการประพฤติอันถูกต้อง ดีงาม ทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่บุคคลเลือกประพฤติ เพื่อก่อให้เกิดความถูกต้อง

ทิตนา แชมมณี (2550, หน้า 4) ให้ความหมายว่า คุณธรรม เป็นคุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางถูกต้อง ดีงาม ซึ่งเป็นภาวณามธรรมอยู่ในจิตใจ

ประเวศ วะสี (2550, หน้า 7) กล่าวว่า คุณธรรม จริยธรรม คือคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ อันเป็นไปเพื่อความสุขของตนเองและการอยู่ร่วมกัน นอกจากนี้ยังกล่าวว่าคุณธรรม จริยธรรม คือการเป็นผู้มีใจสูง ไม่เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว แสดงออกโดยการไม่เบียดเบียนมีความเมตตากรุณา มุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

ชัชวาลย์ พรหมเทศน์ (2551, หน้า 21-22) ให้ความหมายของคุณธรรมว่าคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะในทางที่ดีงาม ที่ถูกต้องเหมาะสมของบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล

ศศิวิมล รังคะภูติ (2552, หน้า 9) ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง หลักแห่งคุณงามความดีที่มีอยู่ในจิตใจของผู้ยึดถือเป็นหลักคิดเพื่อนำไปปฏิบัติ เช่น ความซื่อสัตย์ มีวินัย สามัคคี เป็นต้น

วิกิรานต์ พิพิทภักณ์ (2553, หน้า 16) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง สภาพคุณงามความดีที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งแสดงถึงการเป็นผู้มี จริยธรรมสูงมีความรู้สึกนึกคิดในทางที่ดี หรือมีจิตที่เป็นกุศล ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน แก่ผู้อื่นและสังคม

วีรวิท คงศักดิ์ (2555, หน้า 34) ให้ความหมายของคุณธรรม (Virtue) หมายถึง สภาพคุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติซึ่งก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของการอยู่ ร่วมกันในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ความถูกต้อง ที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นความประพฤติที่ดั่งงามอันเป็น ประโยชน์ ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

นักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้

ทิตนา แชมมณี (2546, หน้า 4) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า เป็นการ แสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เป็นรูปธรรม

เสาวณี เรวัตโต (2547, หน้า 12) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ตั้งอยู่ในแนวทางแห่งความดี ความถูกต้อง เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

ทัศนัย สุคันธา (2548, หน้า 21) ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม ทั้งกายและวาจา สมควรที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ ตนเองและสังคมมีความเจริญงอกงาม

ช่อลัดดา ดิยะบุตร (2550, หน้า 19) ได้ให้ความหมายจริยธรรมว่า จริยธรรมคือ หลักแนวคิดของบุคคลในการประพฤติปฏิบัติที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ดั่งงาม เหมาะสมทั้งทางด้านกาย วาจา และจิตใจ เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ศศิวิมล รังคะฤดี (2552, หน้า 11) ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ หรือการแสดงออกด้วยการกระทำที่ดั่งงามของบุคคล ที่เกิดจากหลักคิดที่มี อยู่ในใจของผู้ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดั่งงามต่อตนเองและผู้อื่น

วิกิรานต์ พิพิทภักณ์ (2553, หน้า 17) ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ทั้ง ทางด้านกาย วาจา และจิตใจ เป็นเครื่องกำกับความสามารถในการควบคุมตนเอง ให้รู้สำนึกผิด ถูก ในด้านต่างๆ ให้แสดงออกในสิ่งที่ดั่งงาม และสอดคล้องกับสังคมที่เป็นอยู่

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า จริยธรรม คือ แนวคิดของบุคคลในการประพฤติปฏิบัติที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ดีงาม เหมาะสม ทั้งทางด้านกาย วาจา และจิตใจ ที่เกิดจากหลักคิดที่มีอยู่ในใจของผู้ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งต้องมีการปลูกฝังสั่งสอนจนเป็นลักษณะนิสัย เพื่อให้เป็นมาตรฐานในการดำรงชีวิตในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น อันได้แก่ คุณค่าในเรื่อง ความซื่อตรงที่ประกอบด้วย ความซื่อตรงต่อหน้าที่ ความซื่อตรงต่อตนเอง และความซื่อตรง ต่อบุคคลทั่วไป ซึ่งเมื่อทุกคนทำได้แล้ว สังคมจึงจะอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก ก่อให้เกิด ความเจริญรุ่งเรืองแก่สังคมนั้น

1.2 ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรมเป็นพฤติกรรมหรือลักษณะที่แสดงออกในสิ่งที่ดีของคนเราทั้งทางกาย วาจา หรือจิตใจ มีนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของคุณธรรมไว้ดังนี้

โกสินทร์ รังสิยาพันธ์ (2540, หน้า 20) กล่าวว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามที่ควรปลูกฝังและดำรงไว้ คุณธรรมก่อให้เกิดคุณธรรมอื่นๆ คือ เมื่อฝึกคุณธรรมใดคุณธรรมหนึ่งแล้วก็พลอยได้คุณธรรมอื่นๆ ไปด้วย แต่ถ้าปล่อยให้กิเลสหนึ่งเกาะกุม กิเลสอีกหลายอย่างก็จะเกิดตามมาด้วยเช่นกัน คุณธรรมยังเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ผู้สนใจพัฒนาบุคลิกภาพจะต้อง สนใจฝึกฝนคุณธรรมให้มั่นคง

กรมวิชาการ (2541, หน้า 43) นำเสนอว่าจริยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ถ้าคนในสังคมใดมีจริยธรรมสูง สังคมนั้นจะมีความเจริญ ผู้มีจริยธรรมสูงจะประพฤติแต่ในสิ่งที่ดีและบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าอันพึงประสงค์

ยนต์ ชุ่มจิต (2544, หน้า 28) กล่าวว่าสังคมใดหรือชาติใดที่เต็มไปด้วยประชาชน ซึ่งเป็นผู้ที่ขาดคุณธรรม จริยธรรมแล้ว สังคมนั้นจะมีแต่ความยุ่งเหยิง ไร้สาระสายความเดือดร้อนก็จะเกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งไม่ว่างเว้น ถ้าสังคมใดมีสภาพดังกล่าวมานี้ ชีวิตของคนใน สังคมนั้นก็ต้องปราศจากความสุขอย่างแน่แท้ ตรงกันข้ามสังคมใดที่สมาชิกของสังคมนั้น เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม สังคมนั้นก็จะพบแต่ความสงบสุข ความร่มเย็น และมีการพัฒนา อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความสำคัญของคุณธรรมทำให้เกิดจริยธรรมส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความสุขความพึงพอใจกับตนเองและสังคม คุณธรรมสามารถ ฝึกฝนได้ เมื่อมีคุณธรรมหนึ่งแล้วก็จะเกิดคุณธรรมอื่นๆ ตามมา ความเจริญก้าวหน้าของ ประเทศชาติก็จะเกิดขึ้น หากสังคมใดประกอบด้วยบุคคลไร้คุณธรรม จริยธรรมมีการประพฤติ ปฏิบัติที่เห็นแก่ตัว ชอบเบียดเบียนซึ่งกันและกัน สังคม

นั่นก็จะขาดความสงบสุข เกิดความ สับสนวุ่นวาย ประเทศชาติก็อ่อนแอ และอาจสูญเสียดเอกราชของชาติไปในที่สุด

1.3 ความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรม

วีรวิท คงศักดิ์ (2555, หน้า 48-33) ได้เปรียบเทียบความสัมพันธ์ คุณธรรม และจริยธรรมไว้ว่า คุณธรรม เป็นสิ่งที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งเรียก “จิตวิญญาณ Spiritual” ทำให้ประพฤติดีมีประโยชน์ต่อสังคมได้ด้วยตัวเองโดยไม่ต้อง มีคนบอกหรือ เตือน จึงสามารถสอนแนะนำให้ผู้อื่นประพฤติดีได้และได้รับการยกย่อง ให้เป็นแบบอย่าง ในเรื่องคุณงามความดีให้กับคนในสังคม ส่วน “จริยธรรม” มีระดับต่ำกว่า คุณธรรม เนื่องจากต้องมีคนบอกหรือเตือนเพื่อปลูกจิตสำนึกว่าสิ่งนี้ดีพึงปฏิบัติ สิ่งนี้ไม่ดีไม่ พึงปฏิบัติ ซึ่งสิ่งที่เตือนกันในสังคม คือ จรรยาบรรณ (Code of Conduct) โดยอาจมีการ ลงโทษเมื่อ ผ่าฝืนบ้าง เช่น การให้ออกจากสังคมนั้น หรือมีการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) จริยธรรม มีลักษณะเป็นเกณฑ์หรือคำแนะนำที่เป็นเงื่อนไขให้คนในสังคมปฏิบัติ ตาม เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมนั้นได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีของสังคม เมื่อมีการ ผ่าฝืนจะได้รับการตักเตือน หรือ “ลงโทษทางสังคม” ด้วยการระงับมิให้เป็นสมาชิก ของ สังคมนั้นเป็นการชั่วคราว และลงโทษสูงสุด คือ การถูกขับออกจากสังคมนั้นอย่างถาวร

ศศิวิมล รังคะภูติ (2552, หน้า 11) ได้สรุปความสัมพันธ์ของคุณธรรม และจริยธรรมไว้ว่า คุณธรรม และจริยธรรมมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน เกี่ยวข้องกัน ในด้าน ของคุณงามความดี กล่าวคือ คุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจเกิดการตระหนัก ในด้าน ความงามความดี ความถูกต้องแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดีได้ เมื่อตระหนักได้ถึงสิ่งที่ดี และ เหมาะสมแล้ว ในลำดับต่อไปบุคคลจะประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดี ที่ควรต่อตนเอง บุคคล สังคมรอบข้างได้อย่างเหมาะสมก่อให้เกิดความสุขสงบ การประพฤติปฏิบัตินี้เอง ที่เรียกว่า จริยธรรม ซึ่งทั้งสองส่วนย่อมต้องเกี่ยวเนื่องกัน มีความสัมพันธ์ อีกประการหนึ่ง บุคคลต้องมีความคิดดี จิตดี และปฏิบัติดี ส่วนสิ่งใดที่เรียกว่าดีนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสังคมนั้น ช่าง แต่ไม่ได้หมายความว่าสังคมนั้นจะเป็นผู้ตัดสินความถูกต้องหรือผิดได้เสมอไป หากแต่ ยังขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของหลักความยุติธรรม

ประภาพร นาแว่น (2556, หน้า 20) ให้ความหมายของความสัมพันธ์ ของคุณธรรมและจริยธรรมไว้ว่า คุณธรรมเน้นเรื่องสภาพภายในจิตใจ ส่วนจริยธรรม เป็นคำที่แสดงถึงคุณภาพจิตใจคน มีความหมายไปในทางความประพฤติที่ดีงามหรือ ถูกต้องตามมติของสังคม จริยธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่คุณธรรมค่อนข้าง มีความคงตัวและเป็นสิ่งบอกถึงคุณภาพของจิตใจภายใน

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของคุณธรรม จริยธรรม มีความหมายใกล้เคียงกันมาก คือ คุณธรรมเน้นเรื่อง จิตวิญญาณ สภาพภายในจิตใจ จิตสำนึกที่ไม่ต้องมีใครบอก เตือน แต่สามารถแสดงออกในทางที่ดีโดยออกมาจาก จิตวิญญาณที่แท้จริง จากจิตใต้สำนึก ส่วนจริยธรรมเป็นคำที่แสดงถึงคุณภาพจิตใจคน มีความหมายในทางความประพฤติที่ดีงาม หรือถูกต้องตามมติของสังคม คุณธรรม มีความคงตัวและเป็นสิ่งบอกถึงคุณภาพของจิตสังคมประเทศชาติเกิดความสงบสุขร่มเย็น

1.4 ปรัชญาการศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2551, หน้า 1-3) กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

ในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ครูควรพิจารณาถึงแนวความคิดพื้นฐานของปรัชญาการศึกษาต่างๆ มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (เบญจมาศ ยิ้มมิ่ง, 2548, หน้า 20-25)

1. ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) เชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ความจริงทางธรรมชาติ โดยแยกตามอิทธิพลที่ได้รับมาดังนี้

ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวสัจนิยม (Realism) เชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และความจริงตามธรรมชาติ เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ หลักสูตรการศึกษาจึงประกอบไปด้วย ความรู้ความจริง และการแสวงหาความรู้ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ การจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริงและการสรุปข้อมูลจากข้อเท็จจริงเหล่านั้น

ปรัชญาสารัตถนิยมแนวจิตนิยม (Idealism) เชื่อว่า การศึกษา คือ เครื่องมือในการสืบทอดมรดกทางสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป หลักสูตรการศึกษาควรประกอบด้วยความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม อันเป็นแก่นซึ่งสังคมนั้นเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สมควรที่จะรักษาและสืบทอดแก่นุชนรุ่นต่อไป การจัดการเรียนการสอน เน้นบทบาทของครูในการถ่ายทอดความรู้และสาระต่างๆ รวมทั้งคุณธรรมและ

ค่านิยมที่สังคมเห็นว่าดีงามแก่ผู้เรียน

2. ปรัชญาสัจนิยมวิทยา ปรัชญานิรันดรนิยม (Perennialism) เชื่อว่าในโลกนี้มีบางสิ่งที่มีคุณค่าถาวร ไม่เปลี่ยนแปลง ควรจะอนุรักษ์ และถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป สิ่งที่มีคุณค่าได้แก่ ศาสนา ความดีและเหตุผล การศึกษา จึงควรเน้นการพัฒนาความมีเหตุผลและการใช้เหตุผลฝึกฝนและดึงความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนให้พัฒนาความมีเหตุผล ค้นพบตนเองควบคุมกำกับตนเอง ปรับตัวให้เข้ากับความจริงที่ถาวรมั่นคง

3. ปรัชญาพัฒนาจิตนิยม ปรัชญาพัฒนาการ ปรัชญาพัฒนาการ (Progressivism) เชื่อว่า การดำรงชีวิตที่ดีนั้น ต้องอยู่บนพื้นฐานของการคิดที่ดี และการกระทำที่เหมาะสมเป็นการนำความคิดไปสู่การกระทำ ดีวี่ ได้นำเสนอ ทดลองและประยุกต์ใช้ ในการศึกษา เสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับอิสระในการริเริ่มความคิด และลงมือทำตามความคิด ดีวี่ เน้นความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะ โดยการนำความคิด (ค่านิยมเชิงจริยธรรม) ไปสู่การกระทำ (พฤติกรรมเชิงจริยธรรม) ให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางจริยธรรม ในการปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย ได้แสดงพฤติกรรมที่ดีงาม ทุกโอกาส เริ่มพัฒนาการตั้งแต่การปฏิบัติตามคำสั่ง การปฏิบัติตามเหตุผล การปฏิบัติตาม ความรู้สึกพึงพอใจ จนเกิดความเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ และปฏิบัติอย่างคงเส้นคงว่าในทุกโอกาส และทุกการแสดงออกด้วยกิจนิสัย ด้วยความรู้สึกที่ดี และด้วยเหตุผลและเจตนาที่ถูกต้อง

4. ปรัชญาอัตนิยม (Existentialism) ปรัชญานี้ให้ความสนใจที่ตัวบุคคล หรือ ความเป็นอยู่ของมนุษย์ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะต้องกำหนดหรือแสวงหาสาระสำคัญด้วยตนเอง บุคคลแต่ละคนที่จะเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง การจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด สนับสนุนส่งเสริมผู้เรียน ในการค้นหาความหมายและสาระสำคัญของชีวิตของเขาเอง ให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการเลือก สิ่งที่เรียนตามที่ต้องการมีเสรีภาพ ในการเลือกตัดสินใจเมื่อเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ และรับผิดชอบในการตัดสินใจหรือการกระทำของตน น่าจะเป็นหลักการหรือแนวคิด ในการพัฒนาผู้เรียน ในกระบวนการพัฒนาค่านิยมเริ่มต้นด้วยการเลือก (เลือกอย่างอิสระ เลือกจากทางเลือกต่างๆ และเลือกตามผลที่ได้รับ) การเห็นคุณค่าและการปฏิบัติ (ตามที่เลือก) และกระบวนการพัฒนาด้านคุณลักษณะ (รวมคุณธรรม จริยธรรม) ยังมีขั้นตอนในการรับ และเลือกรับการตอบสนอง การเห็นคุณค่า การมีระบบ และการมีลักษณะที่แสดงเป็นกิจนิสัย

5. ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) เชื่อว่าการปฏิรูปสังคม หรือ การพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมการจักระเบียบของสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม และการส่งเสริมประชาธิปไตยเป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคม การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ การจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน ที่มีต่อสังคม และการปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้นการจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม

6. ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ดร.สาโรช บัวศรี เสนอว่า การศึกษา คือ การพัฒนาขั้น 5 ด้วยการลดอกุศลมูล คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง แนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายของการศึกษา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา การจัดการเรียน การสอน คือ สอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสัจ ซึ่งได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค พระราชวรมุนี เสนอว่าการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ชีวิตเข้าถึงอิสรภาพหลุดพ้น จากอำนาจครอบงำ ทำลายอวิชชา คือภาวะแห่งความไม่รู้หรือหลงผิด และทำลาย ตัณหา อันได้แก่ ความทะยานอยากดิ้นรน พร้อมทั้งการสร้างเสริมปัญญา ฉันทะ และ กุณฺหา สามารถฝึกอบรมและพัฒนาได้โดยใช้หลักไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ฯลฯ

7. ปรัชญาการศึกษาผสมผสาน (Eclecticism) ซึ่งเกิดขึ้นจากการนำ ประเด็นต่างๆ เลื่อนำแง่มุมและจุดเด่นของหลายๆ ปรัชญามาเป็นปรัชญา แบบผสมผสาน เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนไม่ขัดแย้งกัน

จากสาระความเชื่อของปรัชญาการศึกษาต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัย สรุปได้ว่า ในการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน ไม่ควรใช้ประโยชน์จากปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งเท่านั้น แต่ควรเป็นการ มองภาพรวมของประเทศ ทิศทางที่ควรจะเน้นลักษณะคนที่เหมาะสมสำหรับอนาคต แล้วจึงกำหนดทิศทาง หรือปรัชญาให้เหมาะสม และควรใช้ปรัชญาการศึกษาแบบ ผสมผสาน คือ การนำเอาจุดเด่น ของหลายๆ ปรัชญามาประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมกับสภาพ บริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้ สอดคล้องและสมดุล

1.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมมีทฤษฎีต่างๆ ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาทาง คุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

คุณธรรม จริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่งอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ สามารถนำมาศึกษา และอธิบายได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรม (Peak and Havighurst) และทฤษฎี จิตวิเคราะห์ (Psych Danalytic Theory)

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory) อีระพร อูวรรณโณ (อ้างถึงใน ประภาพร นาแว่น, 2556, หน้า 24-25) นักจิตวิทยาที่ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีที่สำคัญ คือ เพียเจต์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlber) นักจิตวิทยากลุ่มนี้มีความเชื่อพื้นฐาน ดังนี้

1.1 พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะพัฒนาไปตามลำดับขั้น โดยเริ่มจากขั้นต่ำสุดไปถึงขั้นสูงสุด และจะก้าวหน้าไปที่ละขั้นไม่มีการย้อนกลับหรือข้ามขั้น

1.2 พัฒนาการทางจริยธรรมมีความเป็นสากล

1.3 พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างพัฒนาการของมนุษย์กับการเรียนรู้ทางสังคม

1.4 พัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา

Kohlberg (Kohlberg, 1976, pp. 35-38 อ้างถึงใน ประภาพร นาแว่น 2556, หน้า 24-25) พัฒนาแนวคิดเนื่องจากเพียเจต์ โดยแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น ระดับ 3 (Level) แต่ละระดับ แบ่งออกเป็น ขั้น 2 (Stage) รวมเป็น 6 ขั้น ได้แก่

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ทางสังคม Pre-Conventional Level

ขั้นที่ 1 ขั้นการหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ 2-7 ปี) ขั้นนี้เด็กจะใช้จริยธรรมของผู้อื่น ซึ่งผลของพฤติกรรมจะชี้ว่า พฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า เด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนเองทำผิด และจะหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก กล่าวคือการตัดสินใจโดยมุ่งที่จะหลบหลีกไม่ให้ตนเองถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหารางวัล 7-10 ปี ในขั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามข้อบังคับเลือกการตัดสินใจโดยมีความมุ่งหมาย ซึ่งเป็นลักษณะของการเห็นความสำคัญ และพอใจที่จะประพฤติ เพื่อเป็นผลให้ตนได้รับรางวัลและสิ่งตอบแทน และคำนึงถึงการได้รับการตอบแทนเป็นหลัก

ระดับที่ 2 ระดับทำตามเกณฑ์ (Conventional Level)

ขั้นที่ 3 ขั้นทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ 10-13 ปี คือ การคล้อยตามความเห็นหรือการชักจูงของผู้อื่น การยอมรับของกลุ่ม การทำตามความคาดหวังของ

บุคคลที่มีความสำคัญในทัศนะของเด็ก เด็กจะคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อนหรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด พฤติกรรมไม่ดี คือ พฤติกรรมที่คนอื่นเห็นว่าไม่ดี

ขั้นที่ 4 ขั้นการทำตามหน้าที่ทางสังคม 13-16 ปี คือ เป็นที่ถือเอาหน้าที่และการรักษาระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นหลักในการปฏิบัติ การตัดสินใจ โดยถือว่าตนทำหน้าที่ที่จะทำสิ่งนั้น ในฐานะที่ตนเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคม และสังคมนั้นคาดหวังที่จะให้ตนทำหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ต่างๆ เด็กจะเข้าใจถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีศรัทธาต่อเกณฑ์ของสังคมจนยึดถือเป็นหลักปฏิบัติที่ดี

ระดับที่ 3 ระดับมีจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ

(Post Conventional Level)

ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามคำสัญญา 16 ปีขึ้นไป คือ การตัดสินใจเพื่ออุดมคติ โดยเห็นแก่ประโยชน์หม่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น จะยืดหยุ่นได้ตามเห็นผลและสถานการณ์ บุคคลที่มีการพัฒนาถึงขั้นนี้จะมีหลักการ ในการตัดสินใจ สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้และได้รับการฝึกฝนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดเอาอุดมคติสากล คือ การตัดสินใจอันยิ่งใหญ่ ที่เป็นหลักประจำใจของตนเอง เช่น ความยุติธรรม คุณภาพความรับผิดชอบ เป็นหลักการที่เขาได้พิจารณาและตัดสินใจที่จะเลือกทำในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องดีงามแล้ว และสามารถจัดเข้าในระบบจริยธรรมจนเป็นอุดมการณ์ โดยไม่ต้องผูกพันกับกฎเกณฑ์ของสังคมและผู้อื่น ดังนั้นเด็กในช่วงวัย 13-16 ปี เป็นช่วงที่สามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมได้ดี

จากการศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีพัฒนาการทาง สติปัญญา พบว่าการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่บุคคลนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล จะพัฒนาไปตามลำดับขั้น โดยเริ่มจากขั้นต่ำสุดไปถึงขั้นสูงสุด และจะก้าวหน้าไปที่ละขั้นไม่มีการย้อนกลับหรือข้ามขั้นมีการพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นกระบวนการ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของมนุษย์กับการเรียนรู้ทางสังคมและการพัฒนาการทางจริยธรรมที่มีความสัมพันธ์กับสติปัญญา

2.ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม เป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดย

นักจิตวิทยาชื่อ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albort Bandura) นักจิตวิทยาชาวแคนาดา ตามทฤษฎีแบนดูราการเรียนรู้ของมนุษย์ ส่วนหนึ่งจะเกิดประสบการณ์ที่ได้รับโดยตรง และอีกส่วนหนึ่งจะเกิดจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งมีระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม ทำให้สามารถคาดหวังได้ถึงวิธีการหาเหตุผลที่พึงปรารถนามาสู่ตน และในขณะเดียวกันก็

มองเห็นวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงผลที่เลวร้ายต่างๆ การคิดในเชิงประเมินเช่นนี้จะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมต่างๆ และนำไปสู่การตั้งมาตรฐานการประพฤติสำหรับตนเอง

จากการศึกษา จริยธรรมตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม พบการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่บุคคลนั้นจะต้องใช้วิธีการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยการสร้างเงื่อนไขให้บุคคลได้มีประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือการให้เห็นแบบอย่าง หรือการบอกกล่าวอบรมให้บุคคลเกิดความเชื่อ ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลคุมพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมและแสดงออกเฉพาะพฤติกรรมที่เหมาะสมตามกาลเทศะ

3. ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรม (Peak and Havighurst)

ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมเป็นทฤษฎีที่พัฒนาการโดย (Peak and Havighurst) หรือความมีวินัยของตนเองเชื่อว่าการควบคุมของอีโก้และการควบคุมของซูเปอร์อีโก้รวมกันทำให้เกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างสมเหตุสมผล บุคคลแต่ละบุคคลจะมีพลังควบคุม อีโก้และซูเปอร์อีโก้ในระดับที่ไม่เท่ากัน อันเนื่องมาจากการได้ความรู้ทางจริยศึกษาที่ทำให้ทราบถึงผลที่จะเกิดจากการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ในระดับไม่เท่ากันทำให้ควบคุมตนเองแตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาความมีวินัยของตนเองของ Peak and Havighurst ใช้ความรู้ทางจริยธรรมมาช่วยในการสร้างพลังควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งสามารถพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทางจิตสำนึกที่สมบูรณ์และมีการควบคุมตนเองจนสามารถสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตนเองอย่างเหมาะสม

Bandura ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ 2 ประการด้วยกัน คือ

1. ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อน (Antecedent determinants)

Bandura ได้อธิบายเรื่องนี้ว่าถ้ามีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมเช่นนั้น เป็นประจำสม่ำเสมอ จะทำให้บุคคลสามารถคาดเหตุการณ์ได้ว่า ถ้ามีสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว จะมีอีกสิ่งหนึ่งตามมาการรู้ความสัมพันธ์เช่นไขต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้บุคคลสามารถทำนายเหตุการณ์ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นอย่างไรภายใต้สภาวะการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อนถ้าบุคคลนั้นมีความสามารถทางสติปัญญาสูงก็จะสามารถคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้และจะเลือกกระทำหรือแสดงทางพฤติกรรมของเขาให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ของเขา ซึ่งเป็น การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าหนึ่งจะมีผลต่อการเกิดหรือไม่เกิดพฤติกรรม จะมีผลต่อการคงอยู่หรือการหายของพฤติกรรมของบุคคลเพราะบุคคลจะยึดเอาสิ่งเร้าหนึ่ง

มาทำนายการเกิดอีกสิ่งเฝ้าหนึ่ง

2. ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เป็นผลของการกระทำ (Consequent determinants) Bandura ได้อธิบายเรื่องนี้ว่าการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เป็นการเรียนรู้เงื่อนไขของผลการกระทำที่เป็นบวกและพฤติกรรมใดที่กระทำ รับรางวัลหรือผลของการกระทำเป็นลบการเรียนรู้เงื่อนไขผลของการกระทำดังกล่าวจะทำให้มนุษย์เลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลการกระทำเป็นบวกหรือเสริมแรงและจะเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลของการกระทำเป็นลบหรือการลงโทษ ดังนั้น การเกิดพฤติกรรม จึงขึ้นอยู่กับผลของการกระทำด้วย ถ้าการกระทำพฤติกรรมใดได้รับผลของการกระทำเป็นลบพฤติกรรมนั้นจะลดหรือหายไป อย่างไรก็ตามการเรียนรู้เงื่อนไข ผลของการกระทำมานี้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งจากประสบการณ์ตรงและการสังเกตจากตัวแบบหรือการกระทำของผู้อื่นที่สังเกตเห็นซึ่งการเป็นเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอ้อม

สรุปความได้ว่าทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเป็นเรื่องของ จิตใต้สำนึก ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้มาตั้งแต่อายุ 2-3 ขวบ พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลมาจากการที่ตัวเด็กได้ร่วมคบหาสมาคมกับผู้อื่นมากกว่าที่จะเป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาการทางร่างกายและทางประสาท หรือเป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูและผู้ใหญ่ ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget อธิบายว่า การฝึกหัดอบรม และระเบียบวินัยจากทางบ้านเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมของเด็กที่เขาได้รับรู้ เด็กจะยอมรับเอาความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ เหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อเขาได้เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ได้ใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้น ซึ่งเป็นผลที่เขาได้มีส่วนร่วมทางสังคมและได้แสดงบทบาทเด็กจะต้อง สวมบทบาทของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนจึงจะทำให้เข้าใจผู้อื่นอย่างชนิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา เด็กจะต้องฝึกหัดคิดพิจารณา ไตร่ตรอง สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิหน้าที่ และการแลกเปลี่ยนกัน และกัน

4. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มจิตวิเคราะห์พยายามค้นคว้าหาทฤษฎี ที่จะอธิบายพัฒนาการต่างๆ ของมนุษย์รวมถึงด้านจริยธรรมด้วย นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มี ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นผู้นำของกลุ่มฟรอยด์เชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์ จะพัฒนาขึ้นจากพลังงานทางจิต เรียกว่า อิด (Id) อีโก้ (ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super ego) ตามลำดับ อิดเป็นสิ่งที่ติดตัวทารกมาตั้งแต่เกิด และจะผลักดันให้เด็กสนองต่อความต้องการ ตามสัญชาตญาณในขณะที่เดียวกัน ก็จะแสวงหาความสุขในตัวเองด้วย แต่อาศัยการทำงานของอิดอย่างเดียว บางครั้งก็ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการ โดยการ

ปรับตัวให้เข้า กับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ครั้งต่อมาเมื่อเด็กมีอายุ 3-6 ปี ซุปเปอร์ฮีโร่ก็ จะพัฒนาขึ้น เพื่อควบคุมระบบจริยธรรมในตัวบุคคลทำให้ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม และ มาตรฐานทาง จริยธรรมของสังคม โดยผ่านกระบวนการเรียนของผู้อบรมเลี้ยงดูโดยมาก คือพ่อแม่เอง

จากการศึกษาตามแนวทางนี้ จะพบว่า จริยธรรมควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัย เด็กและบุคคลจะเป็นผู้มีจริยธรรมได้จะต้องขึ้นอยู่กับคุณธรรมของแต่ละบุคคลและการอยู่ใน สภาพแวดล้อมที่ดี การถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ พ่อแม่ ที่ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง

2. การส่งเสริมคุณธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ

จากกระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมจากต่างชาติ เข้ามาสู่ประเทศไทย ผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้พรมแดนได้ก่อให้เกิดการ ผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมพื้นถิ่น ซึ่งส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการปรับเปลี่ยนวิถี ชีวิตของคนในสังคมไทยในแง่มุมต่างๆ ทั้งด้านค่านิยม พฤติกรรมและระบบคุณค่าของคน ในสังคม ความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง โดยเฉพาะเด็กและ เยาวชนที่ยังขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับ วัฒนธรรม นิยมพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยม บริโภคนิยม ชาตจิตสำนึกสาธารณะ และให้ ความสำคัญกับเรื่องส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และนโยบายของรัฐบาลได้ให้ความสำคัญ และมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาที่สะท้อนถึงวิกฤตการณ์ด้าน คุณธรรม จริยธรรมของคนในชาติ โดยให้น้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลักคำสอนของศาสนา วัฒนธรรม และความเป็นไทยมาสร้างสรรค์สังคมให้เกิด ความเข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและมีคุณธรรม โดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สร้างค่านิยม จิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชน ให้การพัฒนา ประเทศมีความสมดุลทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ พร้อมทั้งจะก้าวไปสู่สังคมแห่งคุณธรรม ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และโมเดลประเทศไทย 4.0 โดยให้สังคมเกิดความเข้มแข็งจาก ภายในและกระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบ “ระเบิดจากข้างใน” รวมทั้งจัดระเบียบ สังคม สร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและ ประชาชนทั่วไป โดยใช้ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ เพื่อให้สังคมเกิดความมั่นคง สงบสุขร่มเย็นด้วยมิติทางศาสนา รวมทั้งระบบ เศรษฐกิจเกิดความมั่งคั่ง เข้มแข็งบนวิถีวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ภายใต้หลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว
 กระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของนโยบายรัฐบาลดังกล่าว
 และเพื่อเป็นการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์และ
 เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม
 จริยธรรมของหน่วยงาน ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงศึกษาธิการ
 จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ
 พ.ศ.2561 ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (ร่าง) กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. 2560 –
 2579) ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560
 – 2564) แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
 กระทรวงศึกษาธิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560 – 2564) และแผนพัฒนาการศึกษาของ
 กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) โดยมุ่งเน้นการปลูกฝัง ระเบียบ
 วินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้คนในสังคมไทยเป็นคนมี
 คุณธรรม มีความรักชาติ มีความศรัทธา และยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนา มีความ
 เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข นำไปสู่การเป็นองค์กร
 คุณธรรมและสังคมแห่งคุณธรรม โดยมีวิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริม
 คุณธรรมในการศึกษาทุกระดับเพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต” จึงได้กำหนด
 ยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ
 พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลัก และ 3 กลยุทธ์ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ,
 2560, หน้า 1-2)

ยุทธศาสตร์

1. วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทยผ่านกลไก
 ทางการศึกษา

2. สร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริม
 คุณธรรมของกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นเอกภาพ

3. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมของ
 กระทรวงศึกษาธิการ

กลยุทธ์

1. วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันการศึกษาและ
 สถาบันครอบครัว และนำวัฒนธรรมไทยมาเป็นฐานเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่สังคมไทย

2. สร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการงานด้านส่งเสริมคุณธรรม และพัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรม

3. สร้าง พัฒนา และขยายเครือข่ายขับเคลื่อนคุณธรรม โดยสร้างระบบบริหารจัดการเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรมและการคลังในการส่งเสริมเครือข่ายคุณธรรม

ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด แบ่งเป็น 2 ระยะ

1. ระยะสั้น กำหนดกรอบระยะเวลา ปี 2560 – 2561 (1 ปี)

1.1 ทุกส่วนราชการ/หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีโครงการ/กิจกรรมในแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 ทุกส่วนราชการ/หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีผู้รับผิดชอบในการติดตามประเมินผลตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมกระทรวงศึกษาธิการ

1.3 ทุกส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานในระดับดีมาก (ร้อยละ 80)

2. ระยะปานกลาง กำหนดกรอบระยะเวลา ปี 2560 – 2564 (5 ปี)

2.1 ทุกส่วนราชการ หน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีการส่งเสริมสนับสนุน และดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมในองค์กร

2.2 ทุกสถานศึกษาที่จัดการศึกษาภาคบังคับในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา

2.3 ทุกส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงาน โดยมีคะแนนภาพรวมสูงกว่าร้อยละ 80

สถานภาพด้านการส่งเสริมคุณธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยการใช้เทคนิค SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก โดยวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (Strength,

Weakness, Opportunity, and Threat Analysis : SWOT Analysis)(กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 6–9)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เป็น "จุดแข็ง" ของการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ

1. ด้านยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ (STRATEGY)

1.1 แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐–๒๕๖๔) ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานเพื่อสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ให้เกิดกับ ผู้เรียน โดยมีวิสัยทัศน์ “มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขในสังคม”

1.2 จุดเน้นนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนในเรื่องการส่งเสริม ปูกรฝังคุณธรรม จริยธรรม

2. ด้านโครงสร้าง (STRUCTURE)

2.1 มีการขยายโครงสร้างไปยังส่วนภูมิภาคทุกจังหวัดทั่วประเทศ ส่งผลให้การดำเนินงานส่งเสริม คุณธรรมครอบคลุมในทุกพื้นที่

2.2 มีสถานศึกษา ศูนย์ และแหล่งเรียนรู้ในสังกัดในทุกพื้นที่ของประเทศ

2.3 มีศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานระดับสำนักที่บูรณาการและขับเคลื่อนงานด้านส่งเสริมจริยธรรมให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ

3. ด้านรูปแบบ (STYLE)

3.1 มีลำดับขั้นการบังคับบัญชาที่ชัดเจน และมีการกระจายภารกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรม ให้แต่ละหน่วยงาน

3.2 มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนในการปลูกจิตสำนึกสร้างภูมิคุ้มกันโดย ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกๆ ระดับการศึกษา ให้ร่วมกันต่อต้านการทุจริตอย่างเป็นรูปธรรม

4. ด้านระบบ (SYSTEM)

กระทรวงมีช่องทางในการสอดแทรกการส่งเสริมคุณธรรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง และการเรียนการสอน

5. ด้านบุคลากร (STAFF)

มีบุคลากรจำนวนมาก ซึ่งมีศักยภาพและมีความพร้อมในการปฏิบัติภารกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรม

6. ด้านทักษะ (SKILL)

มีบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการที่มีศักยภาพและความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม

7. ด้านค่านิยม (SHARED VALUE)

มีกลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรมในทุกส่วนราชการ ส่งผลดีต่อการกำกับดูแลและดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมของกระทรวงศึกษาธิการให้สัมฤทธิ์ผลได้ดียิ่งขึ้น

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เป็น "จุดอ่อน" ของการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ

1. ด้านยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ (STRATEGY)

1.1 ยังขาดยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ที่สำคัญด้านการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมอย่างจริงจัง

1.2 ยังขาดยุทธศาสตร์การสื่อสารให้เกิดการตื่นตัวในองค์กรทำให้การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมยังไม่ประสบความสำเร็จและไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร

2. ด้านโครงสร้าง (STRUCTURE)

โครงสร้างและภารกิจของหน่วยงานที่ปฏิบัติภารกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรมยังไม่ชัดเจน

3. ด้านรูปแบบ (STYLE)

หน่วยงานยังขาดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการปรับเปลี่ยนบ่อยครั้งเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ให้การปฏิบัติภารกิจยังขาดความชัดเจน ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

4. ด้านระบบ (SYSTEM)

หน่วยงานมีระบบการทำงานที่ไม่ชัดเจน มีความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน รวมทั้งยังขาดระบบการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

5. ด้านบุคลากร (STAFF)

อัตรากำลังของบางหน่วยงานไม่เพียงพอ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานปฏิบัติ

6. ด้านทักษะ (SKILL)

บุคลากรยังขาดการนำเทคนิค/รูปแบบการทำงานใหม่ๆ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เพื่อสนับสนุนการทำงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม

7. ด้านค่านิยม (SHARED VALUE)

หน่วยงานไม่มีมาตรการเด็ดขาดที่สามารถสร้างความเกรงกลัวให้ผู้กระทำทุจริต ยังมีค่านิยมในการปฏิบัติตามตัวอย่างพฤติกรรมที่ขัดต่อคุณธรรมจริยธรรม และยอมรับว่าเป็นเรื่องปกติ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เป็น "โอกาส" ของการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ

1. มิติทางการเมือง (POLITICAL)

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ในการใช้อำนาจตามมาตรา 44 และคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 69/2557 เพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต

2. มิติทางเศรษฐกิจ (ECONOMIC)

การค้าและการลงทุนในประเทศได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล และนำองค์ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสอดแทรกในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจให้มีภูมิคุ้มกันดีขึ้น

3. มิติทางสังคม (SOCIAL)

ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมกันต่อต้านการทุจริตอย่างเป็นรูปธรรม โดยแสดงถึงความต้องการที่จะเห็นภาพของการแก้ไขปัญหาการทุจริตที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

4. มิติทางเทคโนโลยี (TECHNOLOGY)

มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยพัฒนาระบบการบริการสาธารณะระบบติดตามเรื่องร้องเรียน ลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เกิดความโปร่งใส และตรวจสอบการทำงานของรัฐได้

5. มิติทางกฎหมาย (LEGAL)

รัฐธรรมนูญสามารถคานอำนาจทางการเมืองให้ไม่สามารถแทรกแซงฝ่ายข้าราชการประจำได้ อีกทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มีการกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ในการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในการต่อต้านการทุจริต และในปัจจุบันยังมีกระบวนการในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายให้สามารถตอบสนองต่อการปฏิบัติงาน และบังคับใช้ได้จริง

6. มิติทางด้านต่างประเทศ (INTERNATIONAL)

มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการปฏิบัติและบังคับใช้กฎหมาย

7. มิติทางด้านนโยบายรัฐบาล/ระบบราชการ (GOVERNMENT)

รัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาประเทศให้สมดุลทั้งทางวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป “ให้คุณธรรม นำการพัฒนา” สร้าง “สังคมคุณธรรม” ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และประเทศไทย 4.0

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เป็น "อุปสรรค" ของการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ

1. มิติทางการเมือง (POLITICAL)

มาตรการป้องกันการทุจริตยังขาดการบังคับใช้อย่างจริงจัง ยังมี การออกกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตัวเองและพวกพ้อง

2. มิติทางเศรษฐกิจ (ECONOMIC)

ประเทศไทยเป็นประเทศเปิดเสรีทางการค้า ทำให้เผชิญกับปัญหาที่ตามมากับธุรกิจประเภท กิจการข้ามชาติ เกิดปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และบุคลากรไม่เพียงพอในการกระจายลงพื้นที่เพื่อส่งเสริม หรือขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

3. มิติทางสังคม (SOCIAL)

วัฒนธรรมของไทยเป็นระบบอุปถัมภ์ รอมชอม และประชาชนยังเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่า ประโยชน์สาธารณะ

4. มิติทางเทคโนโลยี (TECHNOLOGY)

ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ไม่เหมาะสมได้โดยตรงด้วยตนเอง และมีการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลโดยการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณชนผ่านสื่อออนไลน์

5. มิติทางกฎหมาย (LEGAL)

ขาดการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เด็ดขาด

6. มิติทางด้านต่างประเทศ (INTERNATIONAL)

การบริหารงานภาครัฐไทยขาดความน่าเชื่อถือในความโปร่งใส

7. มิติทางด้านนโยบายรัฐบาล/ระบบราชการ (GOVERNMENT)

เกิดการทุจริตในภาครัฐอย่างต่อเนื่อง จนประชาชนมีทัศนคติในแง่ลบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนยังมองว่าหน่วยงานของรัฐไม่มีความจริงจังในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย

3. ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

“มูลนิธิยุวสถิรคุณ” (Foundation of Virtuous Youth : FVY) เป็นมูลนิธิที่มุ่งสร้างสรรคเยาวชนให้คงมั่นอยู่ในคุณความดีเสมอ โดยได้น้อมนำพระราชกระแสรับสั่งของพระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งได้พระราชทานให้แก่คณะองคมนตรีในโอกาสจัดตั้ง โครงการ “กองทุนการศึกษา” เมื่อปี พ.ศ.2555 พระราชทานหลัก 3 ประการ ในเรื่องครูและนักเรียน ดังนี้ “ให้ครูรักเด็ก และเด็กรักครู ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อน ไม่ให้แข่งขันกัน แต่ให้แข่งกับตัวเอง และให้เด็กที่เรียนเก่ง ช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกัน เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี” และมีพระราชกระแสรับสั่งว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้บ้านเมือง” ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสนองพระราชประสงค์ในการส่งเสริมการสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้น ในโรงเรียน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จึงสนับสนุนการดำเนินงานของ “มูลนิธิยุวสถิรคุณ” เพื่อให้ออกแบบกระบวนการ จัดกิจกรรมต่างๆ ในการส่งเสริมให้โรงเรียนสร้างคนดี และขยายผลกระบวนการสร้างคนดีไปสู่โรงเรียนต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาค ในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างคนดีในโรงเรียน มูลนิธิยุวสถิรคุณได้ กำหนดนโยบายให้ดำเนินงานควบคู่กันไปในศูนย์ 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม ศูนย์จิตวิทยา การศึกษา และศูนย์สถานศึกษาพอเพียง ดังนี้ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560, หน้า 6-11)

1. ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม (Centre for Moral School) มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพครู ให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของครู ในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน และเป็นต้นแบบที่ดั่งงามของนักเรียน และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนแบบองค์รวม เน้นพัฒนา กระบวนการคิดเชิงระบบ โดยใช้โครงการคุณธรรมและการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ความดี

ความงามจากการลงมือปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน อาทิ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นต้น บนเส้นทางสร้างคนดี

2. ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา (Centre for Educational Psychology) มุ่งเน้นพัฒนา การเรียนการสอน โดยส่งเสริมความสัมพันธ์ ความรัก ความสามัคคีระหว่างครูกับนักเรียน และ ระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และยกระดับทักษะของครูให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนที่ฝึกให้ นักเรียนได้คิด วิเคราะห์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อีกทั้งค้นคว้านวัตกรรม นโยบายและแนวคิด จากนานาชาติทั่วโลก นำมาผลิตเป็นสื่อเพื่อเผยแพร่ทางสื่อสารมวลชนอีกทางหนึ่ง

3. ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง (Centre for Sufficiency Economy School) มี นโยบายในการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปยังสถานศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นสถานศึกษาต้นแบบที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน อีกทั้งปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงานในการดำเนินชีวิตในทุก ระดับบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืน

มูลนิธิยุวสถิรคุณกำหนดเป้าหมายให้ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั่วประเทศ โดยดำเนินงานในลักษณะงานวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่ทุกภูมิภาค ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมจะออกแบบกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม นำไปปฏิบัติในโรงเรียนที่ สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยมีเทศบาลฯซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ แก่โรงเรียน ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม จะจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ กิจกรรม ต่างๆ ของโรงเรียน ตลอดจนการประเมินผล การถอดบทเรียนของโรงเรียนเองจะถูกนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อค้นหารูปแบบที่เหมาะสมตามบริบทของโรงเรียนที่หลากหลาย ความร่วมมือในการ ดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมระหว่างโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ กลุ่มนิเทศอาสา กลุ่มวิทยากรอาสา กับศูนย์โรงเรียนคุณธรรมตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มีรูปแบบชัดเจนขึ้น สามารถนำไปขยายผลได้ทั่วประเทศ เป็นการสร้างคุณภาพการต่อวงการศึษาให้มีกระบวนการสร้างคนดีในโรงเรียน เป็นสื่อการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ประกอบด้วย กิจกรรม ดังนี้

1. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน ผู้มีส่วนได้เสียและ ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อสร้างความตระหนัก และความเข้าใจเรื่องโรงเรียนคุณธรรม และสมัครใจ ร่วมกัน ดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบความสำเร็จ

2. โรงเรียนคัดเลือกครูเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการกับศูนย์โรงเรียนคุณธรรม เพื่อให้ทำหน้าที่เป็น ครูวิทยากร เป็นแกนนำของโรงเรียน เพื่อจัดอบรมเพื่อนครู และ นักเรียนแกนนำ ให้สามารถร่วมกัน ดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ให้สำเร็จ การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มยส.

3. กำหนดเป้าหมายและแผนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ระดมสมองเพื่อค้นหา “พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก” โดยพิจารณาจาก ปัญหาสำคัญ ของโรงเรียนที่ต้องการแก้ไข หรือ พิจารณาจากพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ ต้องการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในโรงเรียน และกำหนด “คุณธรรมเป้าหมาย” เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ เป็นต้น คุณธรรมเป้าหมายที่มีการระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิง บวกไว้ด้วย จะเรียกรวมว่า “คุณธรรมอัตลักษณ์” โรงเรียนอาจกำหนดคุณธรรม เป้าหมาย ไว้ 3 ด้าน/รอบปี เพื่อความกระชับในการปฏิบัติ และประเมินผลสำเร็จได้ง่าย

3.2 จัดทำ “ตารางคุณธรรมอัตลักษณ์” ซึ่งหมายถึง การระบุพฤติกรรม บ่งชี้เชิงบวก ของคุณธรรมเป้าหมายแต่ละด้านที่โรงเรียนได้คัดเลือกไว้แล้ว โดยจำแนกตาม กลุ่ม เป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มครู และกลุ่มนักเรียน เพื่อให้แต่ละกลุ่ม ทราบว่า ต้องปฏิบัติตนอย่างไรบ้างในแต่ละด้าน เช่น ความซื่อสัตย์ของครูต้องเข้า สอนตรง เวลา ความซื่อสัตย์ของนักเรียนต้องไม่ลอกการบ้าน เป็นต้น

3.3 โรงเรียนร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติงานให้บรรลุคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก โดยใช้ “โครงการคุณธรรม” เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน เรียนรู้การสร้างคุณธรรมจริยธรรม ประการสำคัญ คือ ต้องเป็นโครงการที่เด็กคิด เด็ก เลือกลง เด็กทำ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงอย่างเต็มที่ โดยอาจดำเนินการเป็น แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมภายใต้แผนงานหลักของโรงเรียน ตามความต้องการและบริบท ของโรงเรียน

4. ในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มุ่งเน้นให้ครู นักเรียน และผู้บริหาร สร้าง แบบอย่างพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นต้นแบบ และ ร่วมกันเสริมสร้างพลังความ ร่วมมือในการสร้างสรรค์คุณธรรมความดีให้เป็นที่ยอมรับกัน

5. บูรณาการการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมไว้ใน การเรียนการสอน และ ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

6. ร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้โรงเรียนมีบรรยากาศของการเรียนรู้ มีสถานที่เรียนที่สะอาด สงบ ร่มรื่น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียนมีความรัก ใกล้ชิดอบอุ่น ห่วงใยกัน เป็นต้น ซึ่ง โรงเรียนจะเกิดประโยชน์ ทั้งด้านวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ การสร้างสรรค์ พฤติกรรมที่ดีให้นักเรียน

7. โรงเรียนอาจจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยๆ และเข้าร่วมเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ มยส.จัดขึ้น อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง คือ รอบ 6 เดือน และรอบ 12 เดือน

8. โรงเรียนจัดให้มีการถอดบทเรียนความสำเร็จของโครงการคุณธรรมหรือ กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่เด่น สามารถใช้เป็นแบบอย่างที่ดีได้ เพื่อนำไปขยาย ผลให้เครือข่ายโรงเรียนคุณธรรม เป็นการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านพัฒนา คุณธรรมให้แพร่หลาย

9. โรงเรียนควรแต่งตั้งหรือมอบหมายคณะทำงาน เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อน การดำเนินงาน พัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแผนงานที่กำหนดไว้ โดยกระจาย ความมีส่วนร่วมไปยังทุกภาคส่วนของโรงเรียน

10. จัดให้มีการนิเทศติดตามภายใน เพื่อสนับสนุนให้มีการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ กันอย่างกัลยาณมิตร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นกำลังใจให้กันและกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคี เกิดการสร้างทีมงาน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จและความ ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

11. ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุนการทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ อย่าง สม่ำเสมอ และให้ความสำคัญกับการเสริมแรง เสริมกำลังใจให้แก่ครู นักเรียน บุคลากร และผู้ปกครองที่ร่วมงาน

12. โรงเรียนควรขยายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้ง ภายในและภายนอก เน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประชาสัมพันธ์ผลงานการ พัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้กว้างขวาง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และกระตุ้นสังคมให้ตระหนักถึงความ สำคัญของการสร้างคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม

13. โรงเรียนสามารถประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ ตามความ ต้องการ มีการจัดบันทึก ผลการปฏิบัติงาน ร่วมปรึกษาหารือ ปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการ

ให้เหมาะสม ตลอดจนประเมินผลสำเร็จ ของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง และ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียน เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการ “ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง” อีกทางหนึ่ง

ความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

การจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนในปัจจุบัน เป็นไปตามนโยบายและแผนของ ประเทศ ได้แก่ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มุลินิธิยุวสถิรคุณ, 2560, หน้า 10 -12)

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้กำหนด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1.รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3.มีวินัย 4.ใฝ่เรียนรู้ 5.อยู่อย่างพอเพียง 6.มุ่งมั่นในการทำงาน 7.รักความเป็นไทย และ 8.มีจิตสาธารณะ ซึ่งโรงเรียนทุกแห่งต้องจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุม คุณลักษณะทั้ง 8 ประการข้างต้น

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กำหนดวัตถุประสงค์ มุ่งให้มีการวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และจากการวิเคราะห์ สถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทย พบว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และจิตสาธารณะจากการสะท้อนปัญหา ของนักเรียนและครู พบว่า ในปัจจุบันนักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อยู่บาง ประการ เช่น

2.1 พฤติกรรมขาดวินัย เช่น มาสาย หนีเรียน แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ใช้โทรศัพท์มือถือผิดกาลเทศะ ไม่ใส่หมวกกันน็อก

2.2 พฤติกรรมขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น เข้าแถว-เดินแถว ไม่เป็นระเบียบ ไม่มีสัมมาคารวะ พูดคำหยาบ

2.3 พฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ลอกการบ้าน ไม่ส่งการบ้าน ติด 0 ร. มส. ไม่ปิดน้ำ-ไฟหลังใช้ ไม่รักษาความสะอาดในโรงเรียน ขาดจิตสำนึกสาธารณะ

2.4 พฤติกรรมขาดความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ลักขโมย พุดโกหก ทูจจริต การสอบ เก็บของได้ไม่ส่งคืน

2.5 พฤติกรรมเสี่ยง / ก้าวร้าว เช่น สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท ดุด่าดอมเพี้ยม ทำลายทรัพย์สินของส่วนรวม ช่มชู้รังแกเพื่อน-รุ่นน้อง ตั้งครรภ์ระหว่างเรียน

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประการ ได้แก่

- 3.1 เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี
- 3.2 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน
- 3.3 เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
- 3.4 เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ได้ระบุไว้ในมาตรา 54 ว่า การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี หรือแม้แต่รัฐบาลปัจจุบันก็ยังมีนโยบายที่จะจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นต้น

จากข้อมูลเหล่านี้ จึงเป็นเหตุผลเบื้องต้นที่โรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรมตามวิธีการที่โรงเรียนสนใจและเลือกใช้และที่สำคัญ พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ที่ว่าการศึกษามุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ได้แก่

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง – มีคุณธรรม
3. มีงานทำ – มีอาชีพ
4. เป็นพลเมืองดี

แนวปฏิบัติในเรื่อง “การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง – มีคุณธรรม” ได้แก่

1. รู้จักแยกแยะ ผิด-ชอบ ชั่ว-ดี
2. ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม
3. ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งชั่ว
4. ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

หลักการสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางของ มยส. ได้กำหนดหลักการสำคัญไว้ 4 ประการ เพื่อมุ่งให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียน นักเรียนจะเติบโตไปพร้อมกับมีอุปนิสัยที่ดีงามติดตัวไปตลอด ดังพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ที่ว่า “ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง” โดยมีหลักการดังนี้

1. เป็นกระบวนการที่ต้องทำทั้งโรงเรียน (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) และผู้มีส่วนได้เสีย
2. ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเป็นหลักการดำเนินงานตามกระบวนการนี้จึงทำจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) เป็นการพิจารณานำความสนใจความต้องการจากระดับล่างขึ้นมาเป็นระดับนโยบายของโรงเรียน
3. โรงเรียนต้องทำอย่างมีส่วนร่วม ให้โอกาสทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
4. โรงเรียนต้องทำกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอพยายามผนวกไว้ในการเรียนรู้ทุกประเภทของโรงเรียน

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างการรับรู้ และการยอมรับ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวิธีบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4.1 การจัดทำโครงการคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 4.2 การเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนที่ 4.3 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 4.4 การบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 5 ลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนที่ 6 สร้างกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 6.1 การวางแผน

ขั้นตอนที่ 6.2 การสร้างการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 6.3 การส่งเสริมสนับสนุนและเสริมแรง

ขั้นตอนที่ 6.4 การนิเทศติดตาม

ขั้นตอนที่ 6.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 6.6 การประเมินผล

ขั้นตอนที่ 6.7 การถอดบทเรียน

ขั้นตอนที่ 6.8 การประชาสัมพันธ์

4. โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยร่วมหารือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ อีกทั้งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนทุกคน มีความรู้ความสามารถเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

โดยผลการหารือสรุปได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ “โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” เพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้เข้าใจและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึ่มีซึ่คุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติและสร้างความรู้สึ่ก่อดชอบซึ่ดี รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมโดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็่นรูปธรรมที่ชัดเจน

รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อนและทำ ได้ง่ายเป็่นการลงทุนต่ำแต่ได้กำไรมาก และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง โดยหลักการของโรงเรียนคุณธรรมสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนา ไม่ผูกขาดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เปรียบเสมือนเป็่นคุณธรรมสากล ที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น” ซึ่งนับเป็่นการพัฒนาเยาวชน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

- 1) เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติสร้างความรู้สึกรักผิดชอบชั่วดี และภูมิใจในการทำความดี
- 2) เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนและมีความต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

- 1) จำนวนนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
- 2) จำนวนผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
- 3) จำนวนผู้บริหาร ครู และนักเรียน ที่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการคือ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ อุทิศตนคุณธรรม

เป้าหมายของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

เป้าหมายเชิงปริมาณ

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานโดยมีตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ในปีการศึกษา 2560 ที่กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 225 เขต และโรงเรียนในสังกัด สพฐ. ร้อยละ 35 เข้าร่วมโครงการ และขยายผลการดำเนินงานให้มีความครอบคลุมโรงเรียนทุกแห่ง ในปีการศึกษา 2561

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนทุกคนมีความตระหนักรู้ เข้าใจและคิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกรักผิดชอบชั่วดี ภูมิใจในการทำความดี และร่วมกันสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมด้วยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนต่อเนื่องและยั่งยืน

กรอบแนวคิดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 โดยโรงเรียนแต่ละแห่งต้องวิเคราะห์คุณธรรมอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน รวมไปถึงการพัฒนาผู้บริหาร ครู และนักเรียนตามกรอบแนวคิดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ดังนี้

พอเพียง การดำรงชีวิตพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โดยทำพอประมาณให้เหมาะสมกับตนเอง ไม่ฟุ้งเฟ้อและฝักตนเองให้รู้จักความพอดี พอเหมาะถ้าไม่พอดี ไม่พอเหมาะก็จะเกิดความทุกข์ใจได้

กตัญญู เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับบุคคลต่างๆ ได้แก่ พ่อ แม่ ครู อาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น ความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่มนุษย์ควรปฏิบัติ และไม่หลงลืมตัวเมื่อเกิดความสำเร็จต้องยกย่องเชิดชูบุพการี ครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วม

ซื่อสัตย์สุจริต ยึดพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชที่ว่าความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง เด็กๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาด ที่เจริญมั่นคง (พระราชทานเพื่ออัญเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็กปีพุทธศักราช 2531)

ความรับผิดชอบ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ต้องมีจิตสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตัวเองและปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เคารพกฎเกณฑ์กติกาพร้อมให้ตรวจสอบการกระทำได้เสมอ โดยพร้อมใจกันเพื่อให้ลูกหลานเยาวชนก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อสร้างคนดีให้บ้านเมือง

อุดมการณ์คุณธรรม การเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยการบริหารหรือการปกครองที่มีความถูกต้อง มีความยุติธรรม ร่วมมือร่วมใจกันมุ่งมั่นให้ระบบการศึกษาของชาติดำเนินไปด้วยความมั่นคง ยั่งยืน ด้วยจิตสำนึก ทศนคติพฤติกรรมที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้งใช้หลักการให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 2-5)

5. กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560, หน้า 17 - 45)

ขั้นตอนที่ 1. การสร้างการรับรู้ และการยอมรับ

การสร้างการรับรู้เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จัดว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ต้องทำทั้งโรงเรียน ดังนั้น จำเป็นต้องให้ทุกคนเข้าใจกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เข้าใจให้กระจ่างในวิธีการทำ ส่วนเนื้อหาสาระในการปรับปรุงหรือสร้างเสริมพฤติกรรมนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนเป็นไปตามความต้องการของแต่ละโรงเรียน ซึ่งจะแตกต่างกันตามบริบท สภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ การบริหารจัดการโรงเรียน และความตั้งใจจริงและการมีส่วนร่วมของทุกคนในโรงเรียน ประการสำคัญในการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และการยอมรับนั้น ควรชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรม และผลดีที่จะเกิดจากการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ทั้งผลดีที่จะเกิดกับนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียนและชุมชน

วิธีการ

1. โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน ผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อสร้างความตระหนัก และความเข้าใจเรื่องโรงเรียนคุณธรรม และสมัครใจร่วมกัน ดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบความสำเร็จ โดยน้อมนำศาสตร์พระราชชา “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา”ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรมาใช้ ซึ่งหลักการเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา นี้ พระองค์ใช้เป็นหลักการทรงงานของพระองค์ในการช่วยเหลือประชาชนในเรื่องต่างๆ ทรงศึกษาให้เข้าใจความเดือดร้อนของประชาชนอย่างแท้จริง เสด็จพระราชดำเนินไปถึงพื้นที่จริงเพื่อทรงฟังจากปากของประชาชน และทรงให้ความสำคัญกับการสร้างการรับรู้และยอมรับของประชาชนเป็นอย่างมาก ทรงอธิบายให้ประชาชนเข้าใจผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอีกด้วย ดังนั้น ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศาสตร์เรื่อง “เข้าใจ” จึงต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ต้องเข้าใจกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางมูลนิธิยุวสถิรคุณอย่างชัดเจน ศาสตร์เรื่อง “เข้าถึง” คือ การเข้าถึงข้อมูลสำคัญ ของโรงเรียน สภาพที่เป็นความจริงของโรงเรียน ครู นักเรียน และ ผู้ปกครอง ฯลฯ ศาสตร์เรื่อง “พัฒนา” คือ การลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่ได้ศึกษามาและอาจดำเนินการต่อยอด

เป็นนวัตกรรมขึ้น โดยต้องชี้แจงอธิบายให้ครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้เสียกับโรงเรียนได้รับรู้แนวทางดำเนินงาน แผนปฏิบัติของโรงเรียน และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ทุกคนเกิดความตระหนัก และยอมรับในการร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เพื่อความสุขของทุกคนในโรงเรียน

2. โรงเรียนควรกระตุ้นการสร้างการรับรู้ตลอดเวลา ตั้งแต่เริ่มต้น ชี้แจงกระบวนการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้ทุกคนรับรู้ และให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้ทุกคนรับทราบนโยบายเป้าหมายที่โรงเรียนจะร่วมกันดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่องและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยใช้การสื่อสารด้วยวิธีการและช่องทางที่หลากหลาย ทั้งในแวนดิ่ง แนวนอน และแนวไขว้ (ความสัมพันธ์ต่างกลุ่มกัน) การสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้ทำอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครู ผู้บริหาร และชุมชน เช่น

2.1 จัดให้มีการประชุมทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชี้แจงกระบวนการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรม ให้ชี้แจงอย่างต่อเนื่อง ทั้งในการประชุมประจำเดือน หรือ ประชุมวาระอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ประชุมผู้ปกครอง ปฐมนิเทศนักเรียน นักศึกษา ประชุมวางแผนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม เป็นต้น

2.2 กิจกรรมเข้าแถวหน้าเสาธงทุกเช้า มอบหมายให้ครูพูดเรื่องคุณธรรม หรือมีกิจกรรมให้นักเรียน นักศึกษา นำเสนอความก้าวหน้าของโครงการที่มุ่งบรรลุคุณธรรม อัตลักษณ์ของโรงเรียน

2.3 ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน นักศึกษา ได้ทราบการดำเนินงานของโรงเรียนด้วยวิธีการต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง เสียงตามสาย ทำป้ายประชาสัมพันธ์ในสถานศึกษา ทำป้ายนิเทศ ต้นไม้พูดได้ เป็นต้น

3. ปลุกฝังจิตสำนึก โดยการน้อมนำพระราชดำรัส ภาพ เรื่องราวพระราชกรณียกิจ ศาสตร์พระราชาหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาถ่ายทอดให้บุคลากรทุกภาคส่วน รวมทั้งนักเรียน นักศึกษา เพื่อให้ตระหนักถึงพระราชประสงค์ในการ “ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง” และ นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตประจำวัน

4. สร้างความตระหนัก โดยชี้แจงหน้าที่ความรับผิดชอบที่โรงเรียน ต้องดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมให้เยาวชนไทยตามรัฐธรรมนูญ นโยบายรัฐบาล นโยบาย กระทรวงศึกษาธิการ การประกันคุณภาพการศึกษา และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

5. ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (ทางอ้อม) เช่น สื่อสารผ่านครู แกนนำ นักเรียนแกนนำ ยกเหตุการณ์ตัวอย่าง เช่น เล่าเรื่องเกณฑ์การรับคนเข้าทำงาน และการให้คนออกจากงานขององค์กรต่างๆ ว่าต่อให้เก่งแค่ไหน แต่ถ้านิสัยไม่ดี ก็ไม่มีใคร ต้องการให้ทำงานด้วย เป็นต้น

6. ควรแทรกการสร้างการรับรู้และตระหนักในการดำเนินงานอย่างมี คุณภาพไว้ในทุกขั้นตอนของงานโดยคำนึงถึงระยะเวลาที่เหมาะสม ภาระงานของ ผู้รับผิดชอบ และจัดประเมินความก้าวหน้าของงานเป็นระยะๆ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นตัวอย่าง เหตุผลของการสร้างความตระหนักในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะเป็นการ กระตุ้นให้ผู้ที่ทำงานตื่นตัว เข้าใจกระบวนการทำงานชัดเจนและให้ความร่วมมือมากยิ่งขึ้น

7. ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้โรงเรียนคุณธรรม เพื่อให้มีประสบการณ์ ในพื้นที่จริง จะช่วยสร้างความเข้าใจความตระหนักและแรงบันดาลใจเพิ่มขึ้นได้

8. สร้างการรับรู้ให้แก่บุคคลภายนอก (ผู้ปกครอง ชุมชน เขตพื้นที่) โดยเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม ประชาสัมพันธ์โครงการ โรงเรียนคุณธรรมทุกครั้งในการประชุมระดับจังหวัด เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ

ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการคัดเลือกแกนนำ ให้มั่นใจว่า เมื่อแกนนำได้รับการอบรมกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางของ มยส. แล้ว จะสามารถทำหน้าที่แกนนำได้อย่างดี แกนนำจะเป็นทั้งครูวิทยากรของโรงเรียน เพื่อ จัดอบรมเพื่อนครูและนักเรียนแกนนำ เป็นทีมงานของโรงเรียน ที่ช่วยให้การดำเนินงานตาม กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนได้

วิธีการ

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรพิจารณาความเหมาะสมของผู้ที่จะรับ คัดเลือกเป็นแกนนำ และเมื่อแกนนำได้รับการอบรมตามหลักสูตรของมูลนิธิยุวสถิรคุณ แล้ว ต้องมอบหมายงาน ให้โอกาสในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย มา มีการพัฒนา ความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานตามความจำเป็นเพิ่มเติม ได้รับการ เสริมแรงเชิงบวก และกำลังใจในการทำงานจากผู้บริหาร ร่วมวางแผนปฏิบัติงาน ประเมินความก้าวหน้าของงานในแต่ละช่วง และประเมินผลงานร่วมกัน การได้รับ

มอบหมายงานซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของโรงเรียน ที่ต้องการดำเนินงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ ถือว่าเป็นการได้รับเกียรติ ได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน จึงเป็นกลไกในการพัฒนาแก่นนำอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้งานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมประสบ ผลสำเร็จ

2. การคัดเลือกแก่นนำควรพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ มีทัศนคติที่ดี ต่อการพัฒนาคุณธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นแบบอย่างที่ดี และสมาชิกในโรงเรียนให้การ ยอมรับ

3. พยายามสร้างทีมทำงานพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนให้กว้างขวาง แบ่งภาระรับผิดชอบงานให้ทั่วถึงสร้างการมีส่วนร่วม และผู้บริหารต้องติดตามให้คำปรึกษา แนะนำและเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ

4. เตรียมสร้างแก่นนำรุ่นต่อไป เพื่อส่งต่อภารกิจการพัฒนาโรงเรียน คุณธรรมไปยังรุ่นต่อรุ่นอย่างต่อเนื่อง

5. นักเรียนแก่นนำควรแสวงหาโอกาสในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนา ตนเองด้านคุณธรรมอยู่เสมอควรพัฒนาความรู้ความสามารถ และสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ในการเข้าร่วมงานประเมินความก้าวหน้าของงานที่ได้ปฏิบัติ สร้างทีมทำงานให้เข้มแข็ง แบ่งภาระรับผิดชอบงานให้ทั่วถึง ส่งต่อภารกิจให้แก่นนำรุ่นต่อไปและร่วมแสดงผลงาน ความสำเร็จ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

คุณธรรมอัตลักษณ์ที่สามารถนำไปแก้ปัญหาในโรงเรียนได้จริง จะต้อง ได้มาจากการประชุมระดมความคิดของแต่ละกลุ่มบุคคล ได้แก่ กลุ่มนักเรียน กลุ่มครู และ กลุ่มผู้บริหาร ทุกกลุ่มมุ่งแก้ไขประเด็นปัญหาที่กลุ่มได้ค้นพบจากการระดมความคิด คุณธรรมอัตลักษณ์จึงประกอบด้วย คุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียนและพฤติกรรมบ่งชี้เชิง บวกของทั้ง 3 ฝ่าย หลักสำคัญของการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนคุณธรรม คือ การแปลงคุณธรรมเป้าหมายให้เป็นจริยธรรมหรือพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทาง มยส. จึงใช้ตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ เป็นเครื่องมือแสดงเป้าหมายในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

การกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกต้องมีความชัดเจนสอดคล้องกับ ปัญหา สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และประเมินผลการเปลี่ยนแปลงได้ ประการสำคัญ ต้องมุ่งแก้ไขปัญหานักเรียนเพื่อช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเป็นหลัก โดยมี คุณธรรมเป้าหมายเป็นตัวกำกับทิศทางการปฏิบัติพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก กรณีโรงเรียนมี

ความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน โรงเรียนสามารถเชิญมาร่วมการระดมความคิดได้ เพื่อให้งานพัฒนาคุณธรรมขยายความมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

วิธีการ

1. จัดประชุมระดมความคิดเฉพาะกลุ่ม กลุ่มครู กลุ่มนักเรียน และกลุ่มผู้บริหาร เพื่อค้นหาคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของแต่ละกลุ่ม

2. ในการระดมสมองเพื่อค้นหา “พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก” จะพิจารณาจากปัญหาสำคัญของโรงเรียน ที่ต้องการแก้ไข หรือพิจารณาจากพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในโรงเรียน และกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ เป็นต้น คุณธรรมเป้าหมายที่มีการระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกไว้ด้วย จะเรียกรวมว่า “คุณธรรมอัตลักษณ์” โรงเรียนอาจกำหนดคุณธรรมเป้าหมายไว้ 3 ประการ/รอบปี เพื่อความกระชับในการปฏิบัติโครงการคุณธรรมให้บรรลุเป้าหมาย และประเมินผลสำเร็จได้สะดวก ช่วยให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนชัดเจนมากยิ่งขึ้น คุณลักษณะของพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ควร มี ดังนี้ 1) สอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมาย 2) พฤติกรรมต้องมีความชี้เฉพาะให้ชัดเจน 3) พฤติกรรมต้องสอดคล้องกับปัญหาที่ค้นพบ 4) พฤติกรรมต้องนำไปปฏิบัติได้จริง 5) พฤติกรรมต้องสามารถวัดและประเมินผลได้ และวิธีการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ดังนี้ 1) ระดมความคิดโดยแต่ละกลุ่มแยกกันทำ 2) กำหนดจากปัญหาและสาเหตุ 3) จัดลำดับความสำคัญของปัญหา 4) เลือกปัญหาที่สำคัญที่สุดมาจำนวนหนึ่ง 5) กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ต้องการให้เกิดขึ้นและมีความสอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุ

3. เมื่อจัดประชุมระดมความคิดครบทุกกลุ่มแล้ว ให้ผู้แทนกลุ่มผู้บริหาร ผู้แทนกลุ่มครู และผู้แทนกลุ่มนักเรียน นำคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของทั้ง 3 ฝ่ายมาพิจารณาร่วมกัน ในกรณีที่คุณธรรมเป้าหมายมีความสอดคล้องตรงกันทั้ง 3 กลุ่ม ให้จัดทำตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนต่อไป

ตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ หมายถึง การระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของคุณธรรมเป้าหมายแต่ละด้านที่โรงเรียนได้คัดเลือกไว้แล้ว โดยจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มครู และกลุ่มนักเรียน เพื่อให้แต่ละกลุ่มทราบว่าจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรบ้างในแต่ละด้าน เช่น ความซื่อสัตย์ของครู ได้แก่ ไม่เบียดเบียนเวลาราชการ เข้าสอนตรงเวลา ความซื่อสัตย์ของนักเรียน ได้แก่ การไม่ลอกการบ้าน เป็นต้น เมื่อสรุปคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนได้แล้ว ให้จัดทำตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ แล้วประกาศให้ทุกฝ่ายรับทราบและดำเนินการให้บรรลุพฤติกรรมบ่งชี้

เชิงบวกที่กำหนดไว้

4. ในกรณีที่คุณธรรมเป้าหมายของนักเรียนไม่ตรงกับคุณธรรมเป้าหมายของกลุ่มครู และกลุ่มผู้บริหารให้เลือกคุณธรรมเป้าหมายของนักเรียนเป็นคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน และให้ผู้บริหารและครูกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของผู้บริหารและครูขึ้นใหม่ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการมุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมจนกว่าจะได้มาเป็นตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน กรณีคุณธรรมเป้าหมายที่ได้ซ้ำกันมากที่สุด ให้จัดเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องรีบดำเนินการแก้ไขเป็นลำดับแรก และจัดตามลำดับจนครบ 3 คุณธรรม

5. การประชุมค้นหาคุณธรรมอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้บริหาร ควรคำนึงถึงขนาดของสถานศึกษา เช่น กลุ่มผู้บริหารของสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลาง จะหมายถึง ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการหรือครูทำหน้าที่รอง/ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูทำหน้าที่รอง/ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และหัวหน้ากลุ่มสาระวิชา/แผนกวิชา เป็นต้น

6. ในรอบหนึ่งปี ผลจากการลงมือปฏิบัติจริงในการเลือกทำเพียง 3 คุณธรรมเป้าหมาย จะสามารถให้ผลครอบคลุมคุณธรรม 8 ประการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้ ด้วยเหตุที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดคุณลักษณะพึงประสงค์ของนักเรียนไว้ 8 ประการ เพื่อให้ นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทาง มยส. ก็มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกัน การจัดกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนบรรลุคุณลักษณะพึงประสงค์ยังคงจัดตามปกติตามความต้องการของโรงเรียน เพียงแต่วิธีการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มยส. จะแนะนำให้กำหนดเป้าหมายคุณธรรม เพียงปีละ 3 เรื่อง ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบครบถ้วน ได้แก่ 1) มีคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกครบทั้ง 3 คุณธรรม 2) มีโครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุคุณธรรมเป้าหมายที่กำหนด และ 3) มีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนจากการทำครบทั้งสามคุณธรรม จะส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับคุณธรรมข้ออื่นๆ ตามมาด้วย เช่น นักเรียนมีความรับผิดชอบ (เป็นคุณธรรมเป้าหมาย) ส่งการบ้านทุกครั้ง (เป็นพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก) จึงทำให้ผลการเรียนดีขึ้น (ค่าคะแนนสอบเป็นตัวชี้วัด) โรงเรียน

สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้ว่า นอกจากนักเรียนจะมีคุณลักษณะเรื่อง “ความรับผิดชอบ” แล้ว นักเรียนยัง “มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง มุ่งมั่นในการทำงาน” รวมทั้งมีคุณธรรมเรื่อง “มีความกตัญญู” ต่อพ่อแม่ที่ส่งเสียเลี้ยงดู ต่อครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน เป็นต้น

โดยสรุป การทำครบทุกขั้นตอนองค์ประกอบของทั้ง 3 คุณธรรมที่ได้กำหนดเป็นเป้าหมาย จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน อันจะนำไปสู่คุณธรรมข้ออื่นๆ ที่โรงเรียนต้องการได้

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวิธีการบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

คุณธรรมอัตลักษณ์เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติงาน ส่วนวิธีการ เครื่องมือช่วยให้บรรลุเป้าหมายตามแนวทางของ มยส. ได้แนะนำไว้ 4 วิธีการ ได้แก่

1. การจัดทำโครงการคุณธรรม
2. การเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งกันและกัน
3. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม
4. การบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้

รวมทั้ง วิธีการอื่นๆ ที่โรงเรียนได้พิจารณาความเหมาะสมในการนำมาใช้เพิ่มเติมตามความต้องการของโรงเรียนอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 4.1 การจัดทำโครงการคุณธรรม

โรงเรียนจะร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติงานให้บรรลุคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกโดยใช้ “โครงการคุณธรรม” เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานเรียนรู้การสร้างคุณธรรมความดี ประการสำคัญ คือ ต้องเป็นโครงการที่เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงอย่างเต็มที่ โดยอาจดำเนินการเป็นแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ภายใต้แผนงานหลักของโรงเรียน ตามความต้องการและบริบทของโรงเรียน

วิธีการ

1. ในการออกแบบโครงการคุณธรรมให้สอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ต้องคำนึงถึงปัญหาที่โรงเรียนต้องการปรับปรุงแก้ไข และวิธีการแก้ไข ต้องสอดคล้องกับสาเหตุที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน โครงการคุณธรรมจึงจะสามารถแก้ไข ปัญหาของโรงเรียนได้ นอกจากนี้ ควรน้อมนำหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร มาใช้ในการจัดทำโครงการ กล่าวคือ ควร

คำนึงถึงการประหยัด เรียบง่าย และเกิดประโยชน์สูงสุด

2. วิธีการที่กำหนดในโครงการคุณธรรม ควรพิจารณาจาก พฤติกรรมที่โรงเรียนต้องการปรับเปลี่ยนแก้ไขอย่างเร่งด่วน วิธีการที่ใช้เพื่อแก้ไขต้องเป็น วิธีการเชิงบวก และมีแนวทางป้องกันพฤติกรรมเชิงลบไม่ให้เกิดขึ้น อีกทั้งส่งเสริม พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ต้องการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป เมื่อกำหนดวิธีการให้นักเรียนกำกับ ควบคุมตนเองในการทำกิจกรรมใด ให้คำนึงถึงกิจกรรมเกี่ยวเนื่อง เพื่อกำกับควบคุมสิ่งเร้า รอบตัวนักเรียนด้วยทั้งนี้ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจ และลดสิ่งเร้าในเชิงลบ เช่น การ แก้ปัญหานักเรียนอ้วน โครงการมีกิจกรรมควบคุมสิ่งเร้า แต่โรงอาหารของโรงเรียนชาย ขนมหกกรอบ อาหารรสหวาน-มันจัด ไม่มีประโยชน์ต่อนักเรียน หรือการแก้ปัญหานักเรียน มาสาย ไม่ควรคิดกิจกรรมให้เฉพาะนักเรียนที่มาสาย ควรทำกิจกรรมกับนักเรียน ทุกคน เป็นต้น

3. โครงการคุณธรรมที่ให้ผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ นักเรียนต้องเป็นโครงการที่เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำ มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ ค้นคว้าและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ควรเป็นโครงการที่ตรงตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของนักเรียน สามารถปฏิบัติได้จริง และ ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม รวมทั้ง ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อคุณภาพชีวิต

4. การออกแบบโครงการคุณธรรม

ควรคำนึงถึงความสำคัญของโครงการคุณธรรม ซึ่งต้องมี คุณลักษณะสามารถแก้ไขปัญหาของโรงเรียนได้ องค์ประกอบของโครงการ ควร ประกอบด้วย 1) ปัญหา 2) สาเหตุของปัญหา 3) วัตถุประสงค์ 4) กำหนดเป้าหมายของ ปัญหา 5) วิธีแก้ไขปัญหา 6) หลักธรรม/พระราชดำรัส/พระราชดำริ/คำสอนที่นำมาใช้ 7) คุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ต้องการบรรลุ 8) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ของโครงการและวิธีการประเมินผล 9) ชื่อโครงการ 10) คณะผู้รับผิดชอบและ 11) ที่ปรึกษา

5. ทุกโครงการของโรงเรียนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา คุณธรรมได้ทั้งสิ้น ทั้งโครงการทางวิชาการในชั้นเรียน กิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมในชมรมต่างๆ เป็นต้น โรงเรียนควรบูรณาการโครงการ/กิจกรรมที่โรงเรียนเคยทำ อยู่แล้ว เข้ากับโครงการตามแนวทางการดำเนินงานของ มยส. เพราะจะทำให้งานสำเร็จไป ด้วยกัน และอาจออกแบบโครงการคุณธรรมใหม่เพิ่มเติมตามความจำเป็น เพื่อให้นักเรียน มีโอกาสฝึกฝนคุณลักษณะที่ดีให้ครบตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

6. โรงเรียนควรกำหนดตัวชี้วัดของแต่ละโครงการย่อย เพราะ ผลผลิตของโครงการย่อยหลายๆ โครงการจะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการหลักของ โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4.2 การเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งกันและกัน

การพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน ครู และผู้บริหารจำเป็นต้องกระทำ ตลอดเวลา ต่อเนื่องเป็นประจำสม่ำเสมอ การเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งกันและกันจึงเป็นอีก วิธีการที่ช่วยให้บรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

วิธีการ

1. การเป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียนคุณธรรม เป็นกิจกรรมที่ทำทั้ง ในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียน ต้องมีความรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่และวินัย ของโรงเรียน เช่น เข้าห้องเรียนตรงเวลา แต่งกายเป็นระเบียบ เรียบร้อย และ เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลังมีความกตัญญู กตเวทิต่อบิดามารดา มีสัมมาคารวะต่อผู้สูงอายุ มีจิตอาสาในชุมชน เป็นต้น

2. กลไกสำคัญที่ช่วยสร้างแบบอย่างที่ดีในโรงเรียน คือ การสร้าง แรงจูงใจและการสร้างแรงกระตุ้นได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจให้ทุกคนมีพลังที่จะช่วยกัน สร้างคนดีให้บ้านเมือง โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โดยต้องรับ ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพซึ่งกันและกัน ให้โอกาส ให้ความช่วยเหลือ ยกย่อง ชื่นชม และมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน มีความเป็นธรรมเท่าเทียมกัน 2) การสร้างแรงกระตุ้น โดย ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนรู้สึกว่าการสร้างแบบอย่างที่ดีเป็นความรับผิดชอบ ให้ปฏิบัติตน มีความสุข สนุกกับงานของโรงเรียน โดยให้กำลังใจ จริงใจ เอาใจใส่และให้คำปรึกษา 3) การคัดสรรเลือกแบบอย่างที่ดี มีการประกาศ ยกย่อง ชื่นชม ให้แรงเสริม 4) กระตุ้นให้ เกิดการเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยการส่งเสริม สนับสนุน เชิดชู ยกเป็นตัวอย่างให้สาธารณชน รับรู้การทำได้

3. โรงเรียนควรส่งเสริมให้เกิดแบบอย่างที่ดีเพิ่มขึ้นอยู่เสมอ เช่น กำหนดให้ทุกคนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนคุณธรรมอย่างพร้อมเพียง และ กำหนด กิจกรรมการสร้างแบบอย่างที่ดีไว้ในแผนปฏิบัติงาน เป็นต้น

4. การเสริมแรงทางบวกของผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ นักเรียนแกน นำ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติเห็นความสำคัญและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็น วัฒนธรรมองค์กร เช่น การยกย่อง ชมเชย ผ่านช่องทางสื่อต่างๆ ต่อสาธารณชนเพื่อสร้าง ความภาคภูมิใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม

ขั้นตอนที่ 4.3 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีความสำคัญต่อจิตใจของนักเรียน ครูผู้สอนและผู้ที่เข้ามาในโรงเรียน สภาพแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น ช่วยทำให้จิตใจแจ่มใส มีทัศนคติเชิงบวกเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และผู้เกี่ยวข้องที่เข้ามาในโรงเรียนจะรับรู้บรรยากาศของโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลให้เกิดความชื่นชมและยอมรับโรงเรียน

วิธีการ

1. จัดสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ โดยน้อมนำพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ว่า “ครูรักเด็ก เด็กรักครู” “ให้นักเรียนมีน้ำใจช่วยเหลือกัน” “นักเรียนมีความสามัคคีต่อกัน” มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ
2. จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในโรงเรียน ให้มีบรรยากาศให้ร่มรื่น สะอาด สวยงาม ปลอดภัย มีป้ายแสดง “คุณธรรมอัตลักษณ์” ของโรงเรียนอย่างชัดเจน และควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
3. จัดห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดน่าอยู่ และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน
4. จัดสภาพแวดล้อมทางสัมพันธภาพ โดยสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน ครูรักและเมตตา นักเรียน รักและเคารพครู เพื่อนรักและสามัคคีกัน รุ่นพี่-รุ่นน้องมีสัมมาคารวะ บุคลากรในองค์กรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ผู้บริหารใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ครูทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชน
5. ตีตบ้ายประชาสัมพันธ์ ทั้งแนวทางและผลงานของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระบรมราโชบายของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร การใช้เสียงตามสาย การใช้วีดิทัศน์เสนอเรื่องเด่นๆที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเผยแพร่ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4.4 การบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า โครงงานของโรงเรียนทุกโครงการสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณธรรมได้ทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงงาน/กิจกรรมในชั้น

เรียนมีความสำคัญที่สุด การบูรณาการคุณธรรมในการเรียนการสอนจะช่วยให้กิจกรรมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีความต่อเนื่อง เป็นการฝึกอุปนิสัยที่ดีให้กับนักเรียนได้ตลอดเวลา ได้ฝึกจนติดเป็นนิสัย เมื่อจบการศึกษาแล้วยังมีอุปนิสัยที่ดีติดตัวไปตลอด และทำให้การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเกิดความยั่งยืน มีโอกาสฝึกนักเรียนรุ่นต่อรุ่น อย่างไม่ขาดตอน ถือเป็นความสำเร็จของโรงเรียนอย่างยั่งยืน

วิธีการ

1. สร้างความตระหนักให้ครูผู้สอน เห็นความสำคัญของการบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้นอกจากการสอนเนื้อหาสาระวิชาแล้ว ครูผู้สอนทุกคนต้องอบรมสร้างนิสัยให้นักเรียนเป็นคนดีควบคู่กันไปด้วยเสมอ ไม่สามารถแยกส่วนได้ ดังนั้น ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถที่จะกำหนดคุณธรรมเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนไว้ในหัวข้อใหญ่ๆ 4 หัวข้อ ซึ่งมีอยู่แล้วในแผนการจัดการเรียนรู้ คือ 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งสามารถที่จะบูรณาการคุณธรรมไว้ได้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. การบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้ ทำได้หลายลักษณะ ได้แก่ 1) การนำคุณธรรมจริยธรรมไปเป็นสาระการเรียนรู้ 2) การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระเชื่อมโยงกัน เช่น การสอนเรื่องความซื่อสัตย์ในวิชาคณิตศาสตร์เรื่องการทอนเงินผิด หรือการสอนเรื่องความซื่อสัตย์ในวิชาพลศึกษา เรื่องการเคารพและยอมรับกติการู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย 3) การบูรณาการความรู้ แนวคิดกับคุณธรรม เช่น การเล่านิทานคุณธรรมความเชื่อ แนวคิดหลักธรรมคำสอนทางศาสนา 4) การบูรณาการคุณธรรมกับการปฏิบัติ เช่น กิจกรรมส่งเสริมการสร้างสื่อสารสนเทศต่างๆ โดยสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมไว้ 5) การบูรณาการคุณธรรมกับชีวิตจริงของผู้เรียน เช่น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การฝึกหัดกิจกรรมในชมรม/ชุมนุมของโรงเรียน ชมรมวิชาชีพในวิทยาลัย การจัดทำแผนของโครงการพัฒนาคนดี 5 และคนเก่ง 5 ขององค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย (อวท.) เป็นต้น

3. ขั้นตอนง่ายๆของการบูรณาการคุณธรรมเข้าไว้ในจัดการเรียนรู้อาจทำได้เนื่องจากโครงการ/โครงการงาน/กิจกรรมต่างๆของโรงเรียนที่โรงเรียนกำลังทำอยู่แล้วก็ได้เนื่องจากโครงการ/โครงการงาน/กิจกรรมต่างๆ ย่อมมีการวัดและประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว เมื่อโรงเรียนเพิ่มตัวชี้วัดด้านคุณธรรมเข้าไป เช่น เพิ่มคำถามว่า “ทำโครงการนี้สำเร็จ ใช้คุณธรรมอะไรบ้าง” โครงการ/โครงการงาน/

กิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น ก็เป็นโครงการคุณธรรม สามารถช่วยในการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้ เช่น นักเรียนที่ฝึกกีฬาอย่างสม่ำเสมอ เป็นการฝึกคุณธรรมเรื่องอะไรบ้าง (ความมีวินัยในตนเอง ความอดทน) เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 ลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง

การลงมือปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด หลังจากที่ได้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนแล้ว โรงเรียนต้องเร่งลงมือปฏิบัติทันที และต้องกระตุ้นสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการปฏิบัติทั้งโรงเรียน

วิธีการ

1. น้อมนำหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาใช้ เช่น “ทำอย่างมีความสุข” “ทำตามลำดับขั้นตอน” เพื่อเป็นหลักคิดในการลงมือปฏิบัติ

2. นำหลักการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมาใช้ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้มีการทำทั้งโรงเรียน 2) ให้ทั้งโรงเรียนทำอย่างมีส่วนร่วมโดยร่วมมือกันทำ 3) ทำจากล่างขึ้นบน โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของนักเรียนเป็นหลัก และ 4) โรงเรียนต้องทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จึงจะประสบความสำเร็จยั่งยืนตลอดไป

3. ประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เมื่อจัดทำคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนแล้ว ให้ประกาศตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนให้รู้ทั่วกัน และแบ่งงานความรับผิดชอบทั่วกัน

4. วางแผนสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย โดยใช้แผนพัฒนาโรงเรียน และแผนปฏิบัติการเป็นเครื่องมือกำกับการปฏิบัติการ เพื่อช่วยให้เกิดความร่วมมือกันในโรงเรียน

5. จัดทำโครงการคุณธรรม บูรณาการการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมในชั้นเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่กันและกัน และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม

6. สร้างกลไกการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

ขั้นตอนที่ 6 สร้างกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทาง มยส. มีเครื่องมือสำคัญที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ที่ช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 6.1 การวางแผนของโรงเรียนคุณธรรม

กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ได้แก่ การกำหนดนโยบาย และประกาศให้ทุกคนทราบและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรม โดยจัดทำแผน (แผนพัฒนาโรงเรียน และแผนปฏิบัติการ) ให้รองรับการดำเนินงานตามนโยบายให้เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ผู้บริหารควรจัดทีมทำงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมขึ้น ให้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน ช่วยติดตามการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จของงาน โรงเรียนควรพัฒนาศักยภาพของครูแกนนำและนักเรียนแกนนำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ให้โอกาสได้ทำงานมอบหมายงานอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาความรู้ความสามารถทักษะในการปฏิบัติงาน และช่วยให้แกนนำสามารถสร้างทีมงานร่วมกันได้ ผู้บริหารควรติดตาม เสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ และให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 6.2 การสร้างการมีส่วนร่วม

ผู้บริหารต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม ควรให้โอกาสทุกกลุ่มในการให้ข้อมูลให้คำแนะนำ ให้โอกาสร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมชื่นชมความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 6.3 การส่งเสริมสนับสนุนและเสริมแรง

การเสริมแรงเชิงบวกที่ผู้บริหารเลือกใช้ ทั้งการชมเชย ยกย่อง ให้เกียรติ ให้โอกาสร่วมงาน จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมเป็นไปอย่างอบอุ่น เป็นกันเอง และเพิ่มแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานได้

ขั้นตอนที่ 6.4 การนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม

ระบบการนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรมของ มยส. มีจุดประสงค์ เพื่อเยี่ยมชมการดำเนินงานของกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม มุ่งให้คำปรึกษาแนะนำและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียน โดยนิเทศอาสาจะรับฟังความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่ม นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน เยี่ยมชมการปฏิบัติงานจริงในโรงเรียน ให้คำปรึกษา แนะนำตามความจำเป็นเมื่อโรงเรียนต้องการให้ความช่วยเหลืออย่างกัลยาณมิตร เป็นกำลังใจให้โรงเรียน สนับสนุนการสร้างทีมงานนิเทศภายในของโรงเรียน และจัดการนิเทศติดตามโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ร่วมถอดบทเรียนความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเพื่อนำไปขยายผลการพัฒนาโรงเรียน

คุณธรรมให้ทั่วถึง ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มยส. พบว่า ระบบการนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม เป็นกลไกและเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมบรรลุผลสำเร็จ โรงเรียนควรจัดให้มีการติดตามนิเทศภายใน เพื่อร่วมเตรียมความพร้อมของการปฏิบัติงาน รับฟังความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ช่วยแก้ไขปัญหาคุอุปสรรคของการดำเนินงาน ติดตามเป็นกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ร่วมประเมินผลและถอดบทเรียนความสำเร็จของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 6.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในโลกรับของการทำงานสมัยใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกิจกรรมหนึ่งในระบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การค้นหา สร้าง รวบรวม กลั่นกรอง และ จัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลสามารถเข้าถึงข้อมูลนั้นได้ตลอดเวลา ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องต้องเรียนรู้ สร้างระบบ และใช้ความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยให้สามารถดึงความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทั้งเคล็ดลับการปฏิบัติงาน เทคนิคการทำงาน เทคนิคการแก้ปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะนำมาจัดให้เป็นระบบเพื่อช่วยให้เข้าถึงข้อมูลสะดวกและนำไปใช้ได้ง่าย

1. จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มบุคคล ได้แก่ กลุ่มครู กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มชุมชน และกลุ่มเครือข่ายผู้บริหาร เป็นต้น เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นโดยอาจประชุมแบบปกติ หรือผ่านการสื่อสารทางไกลรูปแบบต่างๆ เพื่อรวบรวมผลการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค และความสำเร็จรูปแบบต่างๆ ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
2. สร้างระบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนคุณธรรม โดยนำข้อมูลความรู้ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาพัฒนาเป็นฐานข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล เพื่อประโยชน์และความสะดวกในการนำไปใช้รวมทั้ง จัดข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ เพื่อใช้ประโยชน์พัฒนาโรงเรียนคุณธรรมต่อไป และจัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้รอบใหม่หมุนเวียนไปตลอด
3. รวบรวมผลงานของกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและโครงการคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จดีเด่น จัดเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อใช้ขยายผลให้กับโรงเรียนคุณธรรมเครือข่าย

4. รวบรวมรายชื่อครูและนักเรียนที่มีผลงานดีมีความชำนาญ เชี่ยวชาญ ในการทำโครงการคุณธรรมหรือกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จเพื่อพัฒนาศักยภาพเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และผลักดันให้ สร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการพัฒนาคุณธรรมมากขึ้น

5. จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรมจะช่วย ขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และยกระดับมาตรฐานกระบวนการพัฒนาโรงเรียน คุณธรรมให้ดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 6.6 การประเมินผล

โรงเรียนมีคุณธรรมอัตลักษณ์ทำหน้าที่เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติ โรงเรียนคุณธรรม มีโครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติ รวมทั้งการสร้างแบบอย่างที่ดี การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนา คุณธรรม และการบูรณาการคุณธรรมในชั้นเรียนครบทุกประการแล้ว โรงเรียนต้องจัดทำ การประเมินผล เพื่อให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนไปในทิศทางที่ดีขึ้น หรือไม่

1. โรงเรียนต้องทำความเข้าใจกับตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรมทางแนวทาง มยส. จำนวน 7 เรื่อง เพื่อพิจารณากิจกรรมที่จะกระทำให้สอดคล้องกับคุณธรรมอัต ลักษณ์ และกำหนดตัวชี้วัดให้เหมาะสมที่จะใช้วัดหรือประเมินผลที่จะเกิดขึ้น

2. กำหนดตัวชี้วัดย่อยของโครงการคุณธรรม และ/หรือ กิจกรรม คุณธรรมที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อพิจารณาความสอดคล้องที่จะส่งผลให้เกิดตัวชี้วัดหลัก ของโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทาง มยส. เช่น ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ จำนวนนักเรียนที่มา โรงเรียนทันเวลา จำนวนนักเรียนที่ส่งการบ้านทุกครั้ง ตัวชี้วัดหลัก ได้แก่ จำนวนนักเรียนที่ มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น

3. โรงเรียนควรกำหนดวิธีการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลให้เหมาะสม สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของโรงเรียน เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้ แบบสอบถาม เป็นต้น

4. โรงเรียนควรประเมินความก้าวหน้าของงานตามช่วงระยะเวลาที่ ต้องการ และนำผลที่ได้จากการประเมินความก้าวหน้าไปปรับปรุงแผนปฏิบัติการให้มี ความเหมาะสมมากขึ้น ส่วนการประเมินผลสรุปเมื่อครบปีสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุง แผนปฏิบัติการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมในรอบปีต่อไป

5. ควรให้โอกาสทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อใช้ในการปรับปรุงโครงการ/กิจกรรมของตัวเอง และเป็นการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในโรงเรียนอย่างทั่วถึง

6. แบบฟอร์มการประเมินตนเองของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มยส. จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนสามารถใช้เพื่อการวางแผนในช่วงเริ่มต้นงาน และใช้เพื่อปรับปรุงแผนปฏิบัติงานให้ทันต่อเหตุการณ์ในระหว่างดำเนินงาน แบบประเมินตนเองจะช่วยให้โรงเรียนทราบจุดแข็ง จุดที่ควรปรับปรุงในการดำเนินงาน และทำให้ทราบจุดเด่น จุดดีของโรงเรียนคุณธรรมที่ควรนำไปขยายผล ทั้งนี้ การใช้แบบประเมินตนเองของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มยส. จะเป็นไปตามความต้องการของโรงเรียนเอง ที่จะใช้แบบประเมินตนเองเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 6.7 การถอดบทเรียน

การถอดบทเรียน หมายถึง การทบทวนประสบการณ์และการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โดยทบทวนสิ่งที่ปฏิบัติ ทำความเข้าใจ สรุปความรู้ วิเคราะห์เหตุและปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว การถอดบทเรียนเป็นวิธีการช่วยให้โรงเรียนเรียนรู้จากความสำเร็จหรือความผิดพลาดในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา เพื่อประโยชน์ในการสรุปบทเรียนที่เป็นรูปธรรมที่ได้จากกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ทั้งผลการดำเนินงานตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนซึ่งเป็นเป้าหมาย และปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ และกระบวนการทำงานแบบใหม่ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริง โดยไม่ได้คาดหมายล่วงหน้า ทั้งกระบวนการที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และกระบวนการที่พึงระมัดระวังในการปฏิบัติงานต่อไป

1. กำหนดแนวปฏิบัติของโรงเรียนให้มีทบทวนวิเคราะห์หลังการปฏิบัติงาน (After Action Review) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการปฏิบัติงานแต่ละครั้งหรือแต่ละกิจกรรมตามความต้องการของโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับ (feed back) มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป รวมทั้ง เป็นการกระตุ้นให้คณะทำงานเกิดความตื่นตัว และรู้สึกผูกพันอยู่กับงาน ติดตามปรับปรุงการทำงานแต่ละครั้งอย่างต่อเนื่อง

2. มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้คณะทำงานแต่เนิ่นๆ เพื่อมีเวลาในการเตรียมความพร้อมในการถอดบทเรียน ทั้งการวางแผนงาน กระบวนการทำงาน กิจกรรมและเป้าหมาย เครื่องมือ วิธีการปฏิบัติบทบาทของผู้เข้าร่วมงาน ขอบเขตของงาน

และผลงานที่ต้องการ เป็นต้น

3. โรงเรียนควรจัดให้มีการถอดบทเรียนของกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และ โครงการคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ ควรวิเคราะห์ผลงานที่เกิดขึ้นจริง เปรียบเทียบกับผลที่โรงเรียนคาดหวังไว้ เพื่อทราบสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และผลงานที่เกิดขึ้นจริง รวมทั้ง วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อทราบว่า ผลงานที่เกิดขึ้น เกิดอย่างไร มีปัจจัยอะไรเสริมหนุนหรือขัดขวาง

4. หลังจากการถอดบทเรียนทุกเรื่อง ควรสังเคราะห์บทเรียนที่ได้รับ ทั้งการวางแผน กระบวนการทำงาน กิจกรรมและเป้าหมาย ฯลฯ เพื่อรู้ว่าสิ่งใดที่ควรทำต่อไป สิ่งใดที่ควรละเว้น สิ่งใดที่ควรนำมาปรับปรุงก่อนนำไปทำต่อไป และสรุปข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 6.8 การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์จะช่วยขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์แก่โรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง ช่วยให้รู้วิธีการในการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้ความร่วมมือในส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมให้แก่เยาวชนของประเทศ

1. โรงเรียนจัดประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานทั้ง สื่อสิ่งพิมพ์ และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ใช้ social network สร้างเครือข่าย และสื่อวีดิทัศน์ จัดกิจกรรมหน้าเสาธง จัดสื่อตามสายในโรงเรียน

2. บูรณาการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมสอดแทรกไว้ในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

3. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับต่างๆ จัดกิจกรรมพูดคุย เล่าสู่กันฟัง ในกลุ่มย่อยต่างๆ จัดนิทรรศการทั้งภายในภายนอกโรงเรียน จัดประชุมสัมมนาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย ให้ความร่วมมือในการจัดสัมมนารายงานนวัตกรรมโรงเรียนคุณธรรมที่จัดขึ้นในระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

4. เตรียมความพร้อมให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพัฒนาคุณธรรม โดยจัดหาวิทยากรที่มีความสามารถในการนำเสนอผลงานความสำเร็จและเตรียมข้อมูลการรายงานที่กระชับและชัดเจนสะดวกในการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อโรงเรียนได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพัฒนาคุณธรรม

6. ข้อมูลการพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนคุณธรรม

ตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรมทางแนวทาง มยส. จำนวน 7 เรื่อง (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560, หน้า 61 – 67)

1. มีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งโรงเรียน

1.1 โรงเรียนมีแผนงานคุณธรรมจริยธรรมที่ระบุคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (คุณธรรมอัตลักษณ์) ครอบคลุมทั้ง ผู้บริหาร ครู นักเรียน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียนอย่างชัดเจนรวมทั้ง มีการกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ซึ่งครู นักเรียนและบุคลากรทราบแผนงานคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน อีกด้วย

1.2 มีการปฏิบัติตามแผนงานคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนได้ครบถ้วนทุกกิจกรรม/โครงการ และในโรงเรียนมีภาพความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และ ผู้ปกครอง

1.3 มีการกำกับติดตาม นิเทศภายในอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งรายงานผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง และโรงเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม ครู และนักเรียนมีความสุข ยิ้มแย้ม แจ่มใส ทักทาย ได้ตอบอย่างมีสัมมาคารวะ รวมทั้งสภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด ร่มรื่นเอื้อต่อการเรียนรู้

1.4 มีการประเมินผลความสำเร็จตามแผนฯ ที่วางไว้ ภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในช่วงปีถัดไปอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

2. มีกลไกคณะทำงานและใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

2.1 คณะกรรมการ / คณะทำงานรับผิดชอบงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นและเชื่อมโยงการทำงานของทุกฝ่ายให้บรรลุตามแผนที่กำหนด

2.2 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการเสริมแรงอย่างเป็นระบบในการขับเคลื่อนพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

2.3 ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการได้อย่างสร้างสรรค์

2.4 มีโครงการคุณธรรม / กิจกรรมคุณธรรม และการดำเนินงานตามโครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

3.1 จำนวนนักเรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง ร้อยละ 75 ขึ้นไป

3.2 จำนวนนักเรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่กำหนดในตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ ร้อยละ 85 ขึ้นไป

3.3 จำนวนครูมีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่กำหนดในตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ ร้อยละ 90 ขึ้นไป

3.4 ผู้บริหารมีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่กำหนดในตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ ร้อยละ 100

4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง

4.1 นักเรียน มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ไม่เกินร้อยละ 5

4.2 นักเรียน มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และขัดแย้งกับคุณธรรมอัตลักษณ์ ของโรงเรียน ไม่เกินร้อยละ 5

4.3 ครู มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และขัดแย้งกับคุณธรรมอัตลักษณ์ ของโรงเรียน ไม่เกินร้อยละ 5

4.4 ผู้บริหาร มีพฤติกรรมที่ไม่ขัดแย้งกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

5. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง(ผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน)

5.1 มีการวางแผนในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีการปฏิบัติตามแผน กำกับติดตาม และ ประเมินผลการมีส่วนร่วมเป็นระยะ

5.2 ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และให้ความร่วมมือกับโรงเรียน

5.3 ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เพื่อช่วยให้บรรลุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่กำหนด

5.4 ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องรับรู้เป้าหมายด้านคุณธรรมของโรงเรียน และช่วยเหลือด้านพัฒนาคุณธรรมตามความเหมาะสม

6. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรม และมีการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

6.1 โรงเรียนมีการสรุปองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมที่ได้จากการพัฒนาโครงการคุณธรรมของโรงเรียน และได้เผยแพร่สู่สาธารณะ

6.2 มีกิจกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมผนวกไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

6.3 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community :PLC)

6.4 มีการพัฒนาคุณธรรมที่บูรณาการหรือสอดแทรกอยู่ทั้งในการเรียนการสอนและการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนตามรูปแบบของโรงเรียนจนเป็นวัฒนธรรมองค์กร

7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

7.1 มีโครงการคุณธรรม/กิจกรรมของนักเรียน ครู และผู้บริหาร ที่เป็นแบบอย่างในการศึกษาดูงานได้

7.2 มีการเผยแพร่โครงการที่เป็นแบบอย่างสู่สาธารณะ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร แผ่นพับ สื่อสิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์ เสียงตามสาย เป็นต้น

7.3 มีความพร้อมในการบริหารจัดการ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้มาเยี่ยมชม

7.4 มีแนวทางพัฒนาให้โรงเรียนเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านคุณธรรมที่ยั่งยืน โดยมีกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่เป็นระบบ มีความชัดเจนและนำไปใช้เป็นแบบอย่างได้

บทบาทของผู้บริหารในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการลงพื้นที่นิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ มีทักษะในการบริหารจัดการโรงเรียน กำกับติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และประเมินการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เป็นหลักประกันให้การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมประสบความสำเร็จ บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย จัดทำแผนปฏิบัติ ส่งเสริมสนับสนุนเสริมแรงให้แก่ผู้ปฏิบัติ สร้างกลไกการมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียน นิเทศติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการประเมินผล และประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนคุณธรรม บทบาทเหล่านี้ ส่งผลให้โรงเรียนบรรลุผล

สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

บทบาทของครอบครัวในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ครอบครัวคุณธรรม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกัน ให้การเลี้ยงดู ให้การศึกษา อบรม บ่มเพาะให้เยาวชนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามจนเป็นนิสัย ช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นแบบอย่างที่ดีต่อกัน ตลอดจนช่วยให้มีความรอบรู้ในการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ครอบครัวจึงเป็นสถาบันหลักที่สำคัญยิ่งในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ครอบครัวจะเป็นโรงเรียนแห่งแรกของลูก พ่อ แม่และครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อชีวิตและจิตใจของลูกโดยทำหน้าที่เป็นทั้ง “ต้นแบบด้านคุณธรรม” และเป็น “ครูคนแรก” ของลูกในบ้าน โรงเรียนจึงต้องพยายามสร้างกลไกให้ครอบครัวมีโอกาส มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ให้โอกาสครอบครัวได้รับรู้ รับทราบนโยบายการพัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมตามความสนใจ มีส่วนร่วมฝึกอุปนิสัยที่ดีให้นักเรียนเวลาอยู่ที่บ้าน เพื่อช่วยหล่อหลอมสร้างอุปนิสัยที่ดีงามจนเกิดเป็นวิถีชีวิตคุณธรรมในการดำรงชีวิตประจำวัน อันจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติสืบต่อไป

7. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

1. ประวัติความเป็นมา

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา และได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2553 สืบเนื่องจากที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 37 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมาตรา 8 และมาตรา 33 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของสภาการศึกษา เมื่อคราวประชุม วันที่ 17 สิงหาคม 2553 ได้ประกาศเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต และเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 183 เขต

จังหวัดสกลนคร เป็นที่ตั้งเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด จำนวน 45 โรงเรียน ที่ตั้งสำนักงานตั้งอยู่ ถนนใสสว่าง ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร โทรศัพท์ 042-712814 โทรสาร 042-714453

2. วิสัยทัศน์

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นองค์กรหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่สากลและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี 2558

3. พันธกิจ

3.1 เร่งรัดพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม

3.2 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสู่สากล

3.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

4. เป้าประสงค์

4.1 ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

4.2 ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่อนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพทั่วถึงและเสมอภาค

4.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ

4.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็ง มีหลักธรรมาภิบาลและเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากล

4.5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนกลาง ลดบทบาท และกระจายอำนาจสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา รวมทั้งบูรณาการการทำงานภายในสำนักต่างๆ

5. กลยุทธ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 กำหนดกลยุทธ์ ปีงบประมาณ 2557 จำนวน 5 กลยุทธ์ดังต่อไปนี้

5.1 กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

5.2 กลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นไทย และ วิถีชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

5.3 กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

5.4 กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

5.5 กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 มีโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 45 โรงเรียน เป็นองค์กรหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษามัธยมศึกษาในสังกัด จำนวน 45 โรงเรียน เป็นองค์กรหลักใน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่สากลและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 พัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาเพื่อให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียน มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษา ขั้นพื้นฐานตั้งแต่อนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

(วิกิรานต์ พิพิทธภรณ์, 2553, บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัญหาการ ดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกจนคร เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารและ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกจนคร เขต 1 จำนวน 288 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 Rating Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย โดยใช้ t-test และ F-test ชนิดความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกจนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหา การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกจนคร เขต 1 อยู่ในระดับน้อย

2. สภาพ และปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกจนคร เขต 1 ไม่มีความแตกต่างกัน

3. สภาพ และปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกจนคร เขต 1 ที่เปิดสอนในลักษณะแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกจนคร เขต 1

(สุ่มทนา หาญสุริ, 2556, บทคัดย่อ)การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ

1) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามความคิดของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป และครูผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้อำนวยการ

โรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป และครูผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน จำแนกตามตำแหน่ง ที่มีต่อสภาพและปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 23 3) เปรียบเทียบระดับ ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไปและครู ผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ที่มีต่อสภาพและปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 23 4) เปรียบเทียบระดับ ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป และครูผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน ที่มีต่อสภาพและปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 23 5) หาแนวทางในการยกระดับการ ดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 23 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 45 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป จำนวน 45 คน ครูผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน จำนวน 90 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 180 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที (t-test) และค่าทดสอบเอฟ (f-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไปและครูผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ที่มีต่อสภาพ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อปัญหา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน
2. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป และครูผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารและการนิเทศและด้านการจัดสภาพแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อปัญหา โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียน

การสอน ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการวัดและประเมินผลทางคุณธรรม จริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป และครูผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน จำแนกตาม ประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารและการนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อปัญหา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

4. ความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป และครูผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการ จัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดเห็น ที่มีต่อปัญหา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

5. แนวทางในการยกระดับสภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน ได้แก่ ด้านการบริหารและการนิเทศ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ส่วนแนวทางใน การยกระดับปัญหา ได้แก่ ด้านการบริหารและการนิเทศ ด้านการวัดและประเมินผลทาง คุณธรรม จริยธรรม

(ประภาพร นาแว่น, 2556, บทคัดย่อ)การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบประสิทธิผล การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนในเครือคณะภคินีรักกางเขน แห่งท่าแร่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน ในเครือคณะภคินีรักกางเขนแห่งท่าแร่ จำนวน 164 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 Rating Scale) ที่ผ่านการตรวจสอบ คุณภาพ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.38-0.83 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้ t-test และ F-test ชนิดความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียน ในเครือคณะภคินีรักกางเขนแห่งท่าแร่ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม

จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้รักกางเขนแห่งท่าแร่ ตามความคิดเห็น ของผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม

จริยธรรม นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้รักกางเขนแห่งท่าแร่ ตามความคิดเห็น ของผู้บริหาร และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในสถานที่ที่แตกต่างกัน พบว่า โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

4. แนวทางพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน

ในโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้รักกางเขนแห่งท่าแร่ มี 3 ด้าน คือด้านการจัดสภาพแวดล้อม, ด้านการจัดการเรียนการสอน, ด้านการวัดและประเมินผล

(รัตนกร มะหัตกุล, 2561, บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาและเปรียบเทียบประสิทธิผล การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนในเครือข่ายอัครสังฆมณฑล ท่าแร่-หนองแสง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูผู้รับผิดชอบ โรงเรียนในเครือข่ายอัครสังฆมณฑลท่าแร่-หนองแสง จำนวน 245 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.45-0.89 และมีค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test (Independent Samples) และ F-test ชนิดความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียน ในเครือข่ายอัครสังฆมณฑลท่าแร่-หนองแสง ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูผู้รับผิดชอบ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน จำแนกตามสถานภาพที่ปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

4. ประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน พบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

5. ประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน จำแนกตามที่ตั้งอยู่ในสถานที่ต่างกัน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 รายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ด้านการจัด สภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านการบริหารจัดการด้านการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ด้านการบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน ส่วนด้านการจัด อบรมและพัฒนาครู ไม่แตกต่างกัน

6. ประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน จำแนกตามลักษณะการเปิดสอนของโรงเรียน พบว่า โดยรวมและ รายด้าน ไม่แตกต่างกัน

7. แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน โรงเรียนในเครือข่ายสงฆ์ล้านนาท่าแร่-หนองแสง มี 4 ด้าน ด้านการจัด สภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และ ด้านการวัดและ ประเมินผล

2. งานวิจัยต่างประเทศ

(Elliot Turiel, 2007, unpagged) ได้ศึกษาเรื่องทางเลือกของโรงเรียนเกี่ยวกับ คุณธรรม พบว่าการพัฒนาด้านคุณธรรมคือการตรวจสอบจากมุมมองของวิธีการทาง ทฤษฎีที่มีความสำคัญ บทนำเริ่มด้วยการอภิปรายรากฐานทางประวัติศาสตร์ด้านจิตวิทยา คุณธรรม เนื้อหาของงานวิจัยที่เน้นประเด็นการจัดระเบียบสิ่งที่นอกเหนือบทมโนทัศน์ ส่วนแรกเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐานทางความคิดเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใน การสร้างคุณธรรม ส่วนถัดไปเน้นด้านวิธีการและกระบวนการของการพัฒนาตนเองสู่การมี คุณธรรม ต่อมาเป็นการอภิปรายถึงวิธีการ ทฤษฎีพื้นฐานความแตกต่างระหว่างเพศชาย และเพศหญิง ทฤษฎีเน้นความแตกต่างทางวัฒนธรรมส่วนบุคคลและส่วนรวม ซึ่งมีผลจาก เน้นวิธีการแตกต่างทางวัฒนธรรมในปัจจุบันและส่วนรวมซึ่งส่งผลให้เกิดการแสดง

พฤติกรรม ที่แสดงออกว่าตนเองมีศีลธรรมต่างกันไปตามวิถีชีวิตของประชาชนและการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของกลุ่ม ในส่วนที่เหลือของบทมุ่งเน้นไปที่วิธีการที่เน้นกฎเกณฑ์ การตัดสินใจในการพัฒนาคุณธรรมเกี่ยวกับสวัสดิภาพ ความยุติธรรมและความถูกต้อง การวิจัยนี้พบว่าประสบการณ์หลายด้านของเด็กมีผลในการพัฒนาความแตกต่างของความยุติธรรม คุณธรรม การสร้างสรรค์สังคมและสิทธิส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิทธิมนุษยชน ผลการวิจัยนี้พิสูจน์ว่าประสบการณ์หลายๆ ด้านของเด็กทำให้มีแง่มุมการพัฒนาที่แตกต่าง ตามบริบทของสังคม และความหลากหลายในด้านวัฒนธรรม ที่มีการพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว

(Nicholas Schroeder, 2011, Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่องทางสองแพร่งของคุณธรรมและจริยธรรมร่วมสมัย ผลการวิจัยพบว่า คำนิยามง่ายๆ ของทางสองแพร่งของศีลธรรม คือ สถานการณ์ที่ผู้กระทำควรจะทำสองอย่างที่แตกต่างแต่สามารถเลือกทำได้เพียงอย่างเดียวนั่นเอง ดังนั้นคำนิยามนี้ดูประหนึ่งว่ามีความหมายเพียงพอแล้ว มันได้สร้างผลกระทบในรอบห้าสิบปีที่ผ่านมา เบอรราร์ด วิลเลียม เป็นผู้ใช้แนวคิดเรื่องทางสองแพร่งของศีลธรรมนี้เป็นคนแรกเพื่อเรียกความเหมาะสมของทฤษฎีหลักทางศีลธรรมให้เป็นคำถาม เพื่อท้าทายความเป็นไปได้ของระบบจริยธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง ต่อมานักจริยธรรมและศีลธรรมอย่างเช่น โรซาลิน ฮีร์สทแฮร์ ได้ใช้ทฤษฎีวิกฤตทางศีลธรรมเพื่อท้าทายโรงเรียนสองแห่งที่เด่นด้านปรัชญาศีลธรรมในเรื่อง การทำตามกฎ(Deontology) เช่น การฆ่าคน เป็นสิ่งผิด แม้จะเป็นการป้องกันตัวก็ตาม และลัทธิประโยชน์นิยม (utilitarianism) ความท้าทายเหล่านี้ได้กลายมาเป็นเครื่องมือในการสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่หลากหลาย ต่อสองโรงเรียนนั้นอีก แต่คุณธรรมและจริยธรรมสามารถอธิบายทางสองแพร่งของศีลธรรมในทฤษฎีของมันเองได้จริงหรือไม่ สองบทแรกผู้วิจัยได้นำเสนอความคิดบางอย่างของวิลเลียม และฮีร์สทแฮร์ ซึ่งเป็นแนวคิดหลักเกี่ยวกับจริยธรรมและคุณธรรมร่วมสมัยแล้วและพิจารณา อย่างรอบคอบบนโครงสร้างและปัญหาของแนวคิดเรื่องทางสองแพร่งของศีลธรรม ส่วนอีกสี่บทที่เหลือได้วิเคราะห์และตรวจสอบจุดแข็งของข้อโต้แย้งของวิลเลียมและฮีร์สทแฮร์ ในเหตุผลที่สนับสนุนการคงอยู่ของทางสองแพร่งของศีลธรรม

(Helen Boon, 2011, p. 96) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาจริยธรรมสำหรับครู ที่มีคุณภาพ พบว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970-1979 นับเป็นยุคทองของศีลธรรมที่ได้เกิดขึ้นเพื่อตอบโต้การหายไปของจริยธรรมการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา การเกิดขึ้นนี้ดูเหมือน จะเป็นการขาดหายไปจากโปรแกรมการศึกษาของครูในออสเตรเลียและใน

สหรัฐอเมริกา การยื่นกรณอย่างเด็ดเดี่ยวเพื่อยกระดับคุณภาพของครูนี้เป็นปัญหา เพราะ การสอน ที่มีคุณภาพเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ได้เกี่ยวโยงถึงทัศนคติของครู เกี่ยวโยงถึง คุณค่าและจรรยาบรรณวิชาชีพ กรณีศึกษานี้ได้ถูกดำเนินการภายในมหาวิทยาลัยของ ออสเตรเลีย และได้ออกแบบเพื่อเป็นเอกสารตัวอย่างสำหรับทางสองแพร่งของศีลธรรม ที่ได้ทำทนาย นักศึกษาครูและครูผู้ฝึกหัด เพื่อสำรวจความเข้าใจของครูผู้ฝึกสอนเรื่อง จริยธรรมการศึกษาและเพื่อตรวจสอบหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษา (Bachelor Degree of Education=B.Ed.) สำหรับวิชาจริยธรรมตลอดระยะเวลาสี่ปีใน หลักสูตรระดับปริญญาตรีบทสรุปได้เน้นความจำเป็นสำหรับหลักสูตรการฝึกหัดครูเพื่อให้ ครอบคลุมถึงหน่วยปรัชญาทางจริยธรรมนี้เป็นหลักการที่ยั่งยืนเพื่อการฝึกหัดอย่างมืออาชีพและยกระดับคุณภาพของครู โดยการจัดเตรียมเทคนิคให้ครูเพื่อวินิจฉัยและสอน ปัญหาทางจริยธรรมที่ซับซ้อนในชั้นเรียน

(Royal, 2004, 2733-A) มีความมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อระบุปัญหา วินัยนักเรียนที่ส่งผลต่อการพักการเรียนในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับ และระดับชั้นเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่าข้อมูล ช่วยสนับสนุนความแตกต่างในประเภทการละเมิดวินัย ซึ่งส่งผลต่อการสั่งพักการเรียนใน โรงเรียนและนอกโรงเรียนตามที่ระบุไว้โดยระดับชั้นเรียนของนักเรียน ในขณะที่การละเมิด วินัยที่ระบุไว้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3-4-5-6 ว่าเหมือนกันนั้น ประเภทการละเมิดวินัย สำหรับนักเรียนชายและนักเรียนหญิงต่างกัน การสั่งพักการเรียน นักเรียนชายเกิดขึ้นบ่อย กว่านักเรียนหญิง สามเท่าผู้บริหารโรงเรียนต้องระบุการปฏิบัติหน้าที่ ให้มีประสิทธิภาพที่จะ ลดปัญหา การมีนักเรียนลงได้ การพิจารณาลงโทษด้านจริยธรรม รวมทั้งการพัฒนา ส่วนบุคคลของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงด้วยผู้ทำต้องรู้ว่าความรุนแรงเป็นพฤติกรรม ที่เรียนรู้มา และต้องรู้ว่าความพยายามทางการศึกษา เพื่อความไม่รุนแรง สันติภาพ การศึกษา ทักษะทางสังคม พฤติกรรมแบบร่วมมือกัน และบุคลิกศึกษาเหล่านี้จะต้องนำมา สอน เมื่อระบุปัญหาวินัยนักเรียนแล้ว กลยุทธ์สามารถจะนำมากล่าวถึงเพื่อลดความ แตกต่าง ความสามัคคีกันในโรงเรียนลงได้ และสามารถจะช่วย พัฒนาให้บรรลุศักยภาพ ทางวิชาการได้อย่างเต็มที่ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ตัวแปรที่มี ความสัมพันธ์กับความมีวินัย ในตนเองของนักเรียนนั้น ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมใน โรงเรียน เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา อาชีพที่อยู่ อาศัย และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ความอบอุ่นของครอบครัว จาก งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นใน

การจัดการศึกษา เพราะจะช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ เสริมสร้างให้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการพัฒนา บุคลิกภาพ สร้างให้มีคุณธรรมจริยธรรม ทำให้เป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะออกไปปรับใช้ สังคมได้อย่างเหมาะสม เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เป็นพลเมืองที่ดีมีประโยชน์ต่อชาติ บ้านเมืองในอนาคต ทั้งนี้ สถาบันการศึกษาจึงจำเป็นต้องรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว คือ การให้ความรู้ และการปลูกฝังหลักคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ดังนั้น การ ส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนของชาติมีความรู้คู่คุณธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องทำเป็นตัวอย่าง โดยประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และต้องทำการปลูกฝังให้นักเรียนมีหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ดั่งมาด้วย

(Nweze Tina, 2010, p. 90) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเกี่ยวกับจริยธรรม ในการสอบ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย สรุปว่าการสอบ (Examinations) ครอบคลุมถึงสถานะทางยุทธศาสตร์ในชีวิตของเราและสังคมทุกวันนี้ด้วย ในสถานการณ์ ซึ่งกฎศีลธรรม กฎและระเบียบปฏิบัติสำหรับการดำเนินการสอบได้ถูกวัดโดยครูหรือ ผู้เรียนรู้ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของการสอบและใบประกาศนียบัตร ซึ่งเป็นตัว รับรองการแสดงถึงการมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวก็อยู่ในภาวะเสี่ยงการบริหาร การสอบ เป็นสิ่งซึ่งควรที่จะพิจารณาอย่างลึกซึ้ง ปัญหาทุจริตในการสอบก็เป็นปัญหาทางศีลธรรมที่สำคัญ ได้กัดกินลึกเข้าไปในโครงสร้างของสังคมจริงๆ แล้วควรมีมาตรการบางอย่างต้อง นำไปปรับปรุงระบบการสอบ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ความท้าทายของ การจัดการตรวจสอบมีอยู่หลากหลาย ดังตัวอย่างเช่น การเป็นครูที่รับผิดชอบ หรือเป็น ผู้สอบที่มีความรับผิดชอบซึ่งนำไปสู่จรรยาบรรณของการสอบอย่างแท้จริง ซึ่งควรปลูกฝัง ลงในเด็กนักเรียน เรื่องสำนึกแห่งความรับผิดชอบและนิสัยการเรียนรู้ที่ดี

(Cline C, Heesters A, Secker B, Frolic A, 2012, pp. 227–243) ได้วิจัย เรื่องการศึกษาและการปฏิบัติจริยธรรม การปรับปรุงหลักสูตรเพื่อจุดประสงค์และ ความต้องการของท้องถิ่น พบว่า ในภาวะปัจจุบัน ยังไม่มีกระบวนการรับรองสิทธิ แบบเบ็ดเสร็จสำหรับแต่ละคนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริยธรรม ยังไม่มีระบบการรับรองมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับหลักสูตรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียม บุคลากรให้พร้อมสำหรับการทำงานของพวกเขา ยังมีหลักสูตรเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ที่เป็นรูปแบบการฝึกฝนโดยเฉพาะเพื่อการบรรลุเป้าหมายการศึกษาอย่างแท้จริง ในขณะเดียวกัน จำนวนขององค์กรด้านการดูแลหลักสูตรฟื้นฟูสุขภาพและการฝึกฝนอบรม ในบ้าน โดยเฉพาะเพื่อเตรียมผู้ที่สำเร็จการศึกษาเพื่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการยึดหลัก จริยธรรมในการ

ปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามที่หลักสูตรต่างๆ มีจำนวนเพิ่มขึ้นแต่ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรเหล่านี้ก็ยังมีข้อจำกัดในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้บรรยายเป้าหมาย และเนื้อหา และยุทธวิธีสำหรับหลักสูตรการศึกษา ที่ได้ถูกนำเสนอในอินเทอร์เน็ต แคนาดา กรณีศึกษาเหล่านี้ได้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายด้านจริยธรรมการศึกษา เพื่อผู้มีส่วนร่วมในเรื่องการปฏิบัติจริยธรรมและเน้นความจำเป็นที่จะนำรายการนี้เพื่อเป็น รายงานเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาในอนาคต เพื่อให้ได้มาตรฐานและได้รับการยอมรับ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นกำลังของชาติในอนาคต การปลูกฝังคุณธรรมเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนสำคัญในการเป็นสิ่งแวดล้อมภายนอก และส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียน การสร้างเสริมคุณธรรมนั้น อาจต้องใช้เวลาและความต่อเนื่อง จึงจะเป็นผลทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวก ดังนั้น การศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้โรงเรียนมีข้อมูลสารสนเทศและนำไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนต่อไป